

Više nego tesar

Josh McDowell

Originally published in English under the title
More than a carpenter by Josh McDowell
from Living Books.
© 1960, 1962, 1963, 1971, 1973 by The Lockman Foundation.

© 2006 Operation Mobilisation Greater Europe for the Bosnian edition.
Second edition 2006.
Translated by permission. All rights reserved.

Naslov originala: *More than a carpenter* by Josh McDowell.
© 1960, 1962, 1963, 1971, 1973 by The Lockman Foundation.
© 2006 za bosansko izdanje: Operation Mobilisation.

Prijevod: Aleksandra Striković
Lektura: Mirjana Fajković, Nenad Tunguz
Korektura: Vedran Fajković

Izdaje: Operation Mobilisation

Sva prava zadržana. Zabranjeno preštampavanje ove knjige (u cijelosti ili djelimično) u bilo kom obliku ili bilo kojim sredstvima: elektronski, mehanički, fotokopiranjem i sl. bez dopuštenja izdavača. U Velikoj Britaniji ovakva dopuštenja izdaje Copyright Licensing Agency, 90 Tottenham Court Road, London W1P 9HE.

Kako to da možete govoriti o Bogu
koliko god hoćete i da to nikome ne zasmeta,
ali onog časa kad spomenete Isusa,
ljudi najčešće žele završiti razgovor?
Zašto je svijet kroz vijekove podijeljen oko pitanja
»Ko je Isus?«

**Posvećeno Dicku i Charlotte Day,
čiji su životi uvijek odražavali
da je Isus više nego tesar.**

Predgovor

Prije dvije hiljade godina Isus je, kroz malu židovsku zajednicu, došao među ljude. Rođen je u siromašnoj porodici koja je bila dio manjeg plemena, a svoj je životni vijek proveo u jednoj od najmanjih država na svijetu. Živio je oko trideset i tri godine od kojih je tek posljednje tri vršio javnu službu.

Uprkos tome, ljudi iz skoro cijelog svijeta još uvijek ga se sjećaju. Datumi naših dnevnih novina, ili izdanja univerzitetskih udžbenika svjedoče o činjenici da je Isus živio životom kakav ni do njega ni nakon njega nije postojao.

Poznatog povjesničara H.G. Wellsa upitali su koja je osoba po njegovom mišljenju ostavila najtrajniji pečat na povijest. Odgovorio je: »Ako bi se nečija vrijednost prosuđivala povijesnim mjerilima, onda Isus dolazi na prvo mjesto.«

Povjesničar Kenneth Scott Latourette rekao je: »Kako vijekovi prolaze, gomilaju se dokazi koji, mjereni njegovim utjecajem na povijest, ukazuju na to da je Isus bio najutjecajnija osoba koja je ikad živjela na ovoj planeti. A taj utjecaj sve više raste.«

Ernest Renan ovako objašnjava svoj stav: »Isus je bio najveći vjerski genije koji je ikad živio. Njegova ljepota je vječna, a njegova vladavina neće nikad prestati. Isus je u svakom pogledu jedinstven i neuporediv. Cjelokupna povijest neshvatljiva je bez Krista.«

1

Šta Isusa čini toliko drukčijim?

Nedavno sam razgovarao s grupom ljudi iz Los Angelesa. Pitao sam ih: »Ko je, prema vašem mišljenju, Isus Krist?« Odgovorili su da je Isus bio veliki vjerski vođa. Slažem se s tim. Isus Krist jest bio veliki vjerski vođa. Ali vjerujem da je bio i mnogo više od toga.

Vijekovima su ljudi podijeljeni oko pitanja ko je Isus. Čemu tolike rasprave oko jednog čovjeka? Zašto baš njegovo ime, više nego ime ijednog drugog vjerskog vođe, toliko razdražuje ljude? Kako to da možete govoriti o Bogu koliko god hoćete i da to nikome ne zasmeta, ali onog časa kad pomenete Isusa, ljudi najčešće žele završiti razgovor. Ili zauzmu odbrambeni stav. Jednom sam londonskom taksisti spomenuo nešto o Isusu, a on je odmah rekao: »Ne volim raspravljati o religiji, pogotovo ne o Isusu.«

Po čemu se Isus razlikuje od ostalih vjerskih vođa? Zašto spominjanje Bude, Muhameda ili Konfučija ne vrijeđa ljude? Razlog leži u tome što niko od njih nije za sebe tvrdio da je Bog, dok Isus jest. I to ga čini drukčijim od svih ostalih vjerskih vođa.

Isusovim savremeniciima nije trebalo mnogo da shvate kako on iznosi zapanjujuće tvrdnje o sebi. Bilo je jasno da ga njegove vlastite izjave označavaju kao nekoga ko je mnogo više od proroka ili učitelja. Zapravo, bilo je očito da očituje svoje božanstvo. Predstavio je sebe kao jedini put ka zajedništvu s Bogom, kao

jedini izvor oprostjenja grijeha i jedini put spasenja.

Ovo je za većinu ljudi previše isključivo, preusko da bi uopšte poželjeli povjerovati. A ipak, nije stvar u tome šta mi želimo misliti ili vjerovati, već šta sâm Isus tvrdi za sebe.

Šta nam novozavjetni spisi govore o tome? Često čujemo frazu »Kristovo božanstvo«. To znači da je Isus Krist Bog.

U svom djelu *Sistematska teologija* A.H. Strong definiše Boga kao »beskonačnog i savršenog duha u kojemu sve ima svoj početak, postojanje i kraj«¹. Ova definicija Boga prihvatljiva je svim vjernicima, uključujući muslimane i Židove. Teizam uči da je Bog osoban te da je oblikovao i stvorio sav univerzum kojim i danas upravlja i održava ga. Kršćanski teizam gore navedenoj definiciji dodaje napomenu: »...i koji se utjelovio u Isusu Nazarećaninu.«

Zapravo Isus Krist je i ime i titula. Ime Isus dolazi iz grčkog oblika hebrejskog imena *Jeshua* (Jošua) što znači *Jahve – Spasitelj* ili *Gospod spašava*. Titula Krist vodi porijeklo od grčkog oblika (*Hristos*) za hebrejsku riječ *Mashiach* (Mašiah – Mesija) i znači *Pomazanik* (vidi Daniel 9:26). Ova je titula korištena i za funkcije kralja i svećenika, te time potvrđuje Isusa kao obećanog svećenika i kralja kojega su najavljivali proroci Starog Zavjeta. Takva tvrdnja je od presudnog značaja za pravilno razumijevanje Isusa i kršćanstva.

Novi Zavjet jasno predstavlja Krista kao Boga. Imena kojima mu se obraćaju su takva da bi ispravno mogla biti korištena samo za onoga ko je Bog. Naprimjer, Isusa nazivaju Bogom u frazi: »...iščekujući blaženu nadu i pojavljivanje slave velikoga Boga i Spasitelja našega Isusa Krista.« (Titu 2:13; uporedi Ivan 1:1; Jevrejima 1:8; Rimljanima 9:5; 1. Ivanova 5:20,21) Sveto Pismo mu pripisuje i karakteristike koje može posjedovati samo Bog. Isus je predstavljen kao samopostojeći (Ivan 1:4; 14:6); sveprisutan (Matej 28:20; 18:20); sveznajući (Ivan 4:16; Matej 17:22-27); svemogući (Otkrivenje 1:8; Luka 4:39-55; 7:14,15; Matej 8:26,27); te kao onaj koji posjeduje vječni život (1. Ivanova 5:11,12,20; Ivan 1:4).

Isus je primao poštovanje i slavu kakvi pripadaju samo Bogu. Suočavajući se sa sotonom, Isus je rekao: »Jer je pisano: 'Gospodu,

Bogu svome, klanjaj se i njemu služi jedinome.» (Matej 4:10) A ipak, on sâm prima slavu koja mu je data kao da je Bog (Matej 14:33; 28:9); ponekad i zahtijeva da bude poštovan kao Bog (Ivan 5:23; uporedi Jevrejima 1:6; Otkrivenje 5:8-14).

Isusovi sljedbenici većinom su bili pobožni Židovi koji su vjerovali u jednog istinitog Boga. Bili su monoteisti (jednobošci) do srži, a ipak su priznavali Isusa kao utjelovljenje Boga.

Za Pavla bi, zbog obimnog rabinskog obrazovanja, bilo najmanje vjerovatno da Isusu pripiše božanstvo, te da slavi čovjeka iz Nazareta i zove ga Gospodom. Ali to je upravo ono što Pavao čini. On Jaganjcu Božijem (Isusu) priznaje božanstvo kad kaže: »Pazite na sebe i na sve stado u kojem vas Duh Sveti postavi za nadglednike, da pasete crkvu Božiju, koju on steče svojom krvlju.« (Djela 20:28)

Petar, nakon što ga Isus upita šta misli ko je on, priznaje: »Ti si Mesija, Sin Boga živoga!« (Matej 16:16) A Isus na tu tvrdnju ne odgovara ispravljanjem Petrovog zaključka, nego priznajući njegovu punovažnost i izvornost: »Blažen si, Šimune, sine Jonin, jer to ti ne otkri čovjek, nego Otac moj koji je na nebesima.« (Matej 16:17)

Marta, bliska Isusova prijateljica, govori mu: »Ja vjerujem da si ti Mesija, Sin Božiji.« (Ivan 11:27) Zatim, tu je i Natanael koji je smatrao da iz Nazareta ne može doći ništa dobro. On Isusu priznaje: »ti si Sin Božiji, ti si kralj Izraelov!« (Ivan 1:49)

Dok su kamenovali Stjepana »on je zazivao: 'Gospode Isuse, primi duh moj!'« (Djela 7:59). Pisac Poslanice Jevrejima naziva Krista Bogom kad kaže: »o Sinu pak: 'Prijestolje je tvoje, Bože, u vijeke vjekova'« (Jevrejima 1:8) Ivan Krstitelj najavljuje Isusov dolazak govoreći: »siđe na njega Duh Sveti u obličju tjelesnom, poput goluba. I glas se javi s neba: 'Ti si Sin moj, Ljubljeni, ti si mi omilio!'« (Luka 3:22)

Onda, naravno, imamo priznanje Tome, apostola znanog kao »Nevjerni Toma«, koji kaže: »Dok ne vidim na njegovim rukama ožiljke od čavala i ne stavim svoj prst u mjesto čavala, i ne stavim svoju ruku u njegov bok, doista neću vjerovati!« Mogu se poistovjetiti s Tomom. Drugim riječima, on govori: »Slušajte, ne

dešava se svaki dan da neko uskrsne iz mrtvih niti da za sebe tvrdi kako je utjelovljeni Bog. Trebam dokaz!« Osam dana nakon što je Toma pred ostalim učenicima izrazio svoje sumnje »Isus dođe, a vrata su bila zatvorena, stade u sredinu i reče: 'Mir vama!' Zatim rekne Tomi: 'Stavi svoj prst ovdje i pogledaj moje ruke; pruži svoju ruku i stavi je u moj bok i ne budi nevjeran, nego vjeran.' Toma mu odgovori: 'Gospod moj i Bog moj!' Rekne mu Isus: 'Vjeruješ jer me vidiš. Blaženi oni koji ne vidješe, a povjerovaše!'« (Ivan 20:24-29) Isus je prihvatio da ga Toma priznaje za Boga. Ukorio ga je za nevjeru, ali ne za obožavanje.

Sad bi kritičari mogli dodati da su sve ove primjedbe upućivane od strane drugih o Kristu, a ne od Krista o samom sebi. U školama se često mogu čuti optužbe kako Isusa njegovi savremenici nisu dobro shvatili, te da ga na isti način i mi danas pogrešno shvaćamo. Drugim riječima, što se njih tiče, Isus nikad nije doista za sebe tvrdio da je Bog.

Pa, ja mislim da jest, i vjerujem da Kristovo božanstvo proizlazi direktno sa stranica Novoga Zavjeta. One obiluju navodima, a njihovo značenje je jasno. Jedan biznismen, koji je proučavao Sveto Pismo kako bi provjerio da li je Krist zaista za sebe tvrdio da je Bog, kaže: »Svako ko čitajući Novi Zavjet ne dođe do zaključka da je Isus jasno izražavao svoju božansku prirodu, mora biti slijep poput čovjeka koji stoji vani po vedrom danu i kaže kako ne vidi sunce.«

U Evanđelju po Ivanu vidimo suočavanje Isusa sa grupom Židova, pokrenuto nakon što je iscijelio hromog čovjeka u subotu i rekao mu da uzme svoju postelju i hoda. »Židovi stoga stadoše napadati Isusa što je to činio u subotu. A Isus im odgovori: 'Moj Otac sve do sad radi, pa i ja radim.' Stoga su Židovi još više nastojali da ga ubiju, jer ne samo da je kršio subotu već je i Boga nazivao svojim Ocem, izjednačujući sebe s Bogom.« (Ivan 5:16-18)

Sad biste mogli reći: »Slušaj, Josh, i ja mogu reći: 'Moj otac sve do sad radi pa i ja radim.' I šta? To ništa ne dokazuje.« Kad god proučavamo neki dokument ili spis moramo uzeti u obzir jezik i kulturu, a posebno osobu ili osobe koje se oslovljavaju. U ovom

je slučaju kultura židovska, a osobe kojima se obraća su židovske vjerske vođe. Pogledajmo onda kako su prije dvije hiljade godina Židovi, u svojoj kulturi, shvatili Isusovu primjedbu. »Stoga su Židovi još više nastojali da ga ubiju, jer ne samo da je kršio subotu već je i Boga nazivao svojim Ocem, izjednačujući sebe s Bogom.« (Ivan 5:18) Čemu tako drastična reakcija?

Razlog je u tome što je Isus rekao »*moj* Otac«, ne »naš Otac«, a onda dodao »sve do sad radi«. Korištenjem ove dvije fraze, Isus sebe izjednačava s Bogom, dovodi se u istu ravan s Božijim djelovanjem. Židovi se Bogu nisu obraćali kao »svom Ocu«, a ako i jesu, onda su tu izjavu ograničavali dodatkom »koji jesi na nebesima«. Isus, međutim, nije učinio to isto, već je nazvavši Boga »*moj* Otac«, ustvrdio nešto što Židovi nikako nisu mogli pogrešno protumačiti. Osim toga, Isus im je stavio do znanja da dok njegov Otac radi, i on, Sin, također radi. I ponovo su Židovi shvatili implikaciju koja govori da je Isus Božiji Sin. Kao rezultat ove tvrdnje, židovska je mržnja prema njemu rasla. Iako su ga dotad samo progonili, sada su tražili da ga ubiju.

Isus nije tvrdio samo to da je jednak s Bogom, svojim Ocem, već i da su on i Bog jedno. Tokom Blagdana posvećenja u Jerusalemu, Isusu je pristupila grupa židovskih vjerskih vođa, te su ga ispitivali da im kaže je li on Mesija. Isus svoj razgovor s njima završava riječima: »Ja i Otac jedno smo.« (Ivan 10:30) »Tada Židovi opet zgrabiše kamenje da ga kamenuju. Odgovori im Isus: 'Pokazah vam mnoga dobra djela od Oca. Za koje me od tih djela kamenujete?' Odgovoriše mu Židovi: 'Zbog dobra te djela ne kamenujemo, nego zbog hule, i jer se ti, premda čovjek, praviš Bogom'« (Ivan 10:31-33)

Neko bi se mogao pitati odakle tako snažna reakcija na Isusove riječi da su on i Otac jedno. Proučavajući ovu frazu u izvornom, grčkom jeziku, dolazimo do vrlo interesantne implikacije. Lingvisti i stručnjak za starogrčki, A.T. Robertson piše da u grčkom jeziku »jedno« označava srednji rod, ne muški, te time ne upućuje na jednog kao osobu ili svrhu, već na jedno u »suštini ili prirodi«. Robertson potom dodaje: »Ova jezgrovita izjava, koja je kod farizeja raspalila gnjev do nekontrolisanih razmjera, predstavlja vrhunac

Kristovih tvrdnji o odnosu između Oca i njega – Sina.«²

Očigledno je dakle, da kod onih koji su čuli ovu tvrdnju, nije bilo sumnje da Isus sebe smatra Bogom. Stoga Leon Morris, direktor Ridley Koledža u Melburnu, piše da su »Židovi Isusove riječi mogli smatrati samo kao bogohuljenje pa su stoga riješili da uzmu pravdu u svoje ruke, jer se po Zakonu svako bogohuljenje kažnjavalo kamenovanjem (Levitski zakonik 24:16). Ali ovi ljudi nisu dozvolili da zakonski proces ide svojim tokom. Nisu pripremili optužnicu prema kojoj bi vlasti preduzele potrebne korake. U svom su gnjevu bili spremni da ujedno budu i sudije i dželati.«³

Isusu je, dakle, prijetilo kamenovanje zbog »bogohuljenja«. Židovi su nedvosmisleno razumjeli njegovu učenje ali mogli bismo se upitati jesu li zastali da razmisle da li bi njegove tvrdnje mogle biti istinite ili ne?

Isus je neprekidno govorio o sebi kao o onome koji je u svojoj suštini i prirodi jedno s Bogom. Smiono je izjavio: »Da ste upoznali mene, upoznali biste i Oca mojega.« (Ivan 8:19) »I ko vidi mene, vidi Onoga koji me posla.« (Ivan 12:45) »Ko mrzi mene, mrzi i Oca mojega.« (Ivan 15:23) »Kako bi svi poštovali Sina kao što poštuju Oca. Ko ne poštuje Sina, ne poštuje ni Oca koji ga posla« (Ivan 5:23), i tako dalje. Svi ovi navodi doista jasno govore da je Isus na sebe gledao kao na nekoga ko je mnogo više od običnog čovjeka – to jest, na nekog ko je jednak Bogu. Oni koji kažu da je Isus samo bio bliži, ili prisniji s Bogom nego drugi ljudi, moraju razmisliti o ovoj izjavi: »Ko ne poštuje Sina, ne poštuje ni Oca koji ga posla.«

Kad sam držao predavanje na času književnosti na Univerzitetu West Virginia, profesor me prekinuo i rekao da je jedino evanđelje u kojem Isus tvrdi da je Bog Ivanovo, koje je ujedno i posljednje napisano. Potom je izjavio kako Markovo evanđelje, ono koje je napisano najranije, ni u jednom jedinom slučaju ne bilježi takve Isusove tvrdnje. Bilo je očigledno da taj čovjek nikad nije pročitao Evanđelje po Marku – ili ako jest, onda nije dovoljno obratio pažnju na to što je čitao.

U odgovoru sam se vratio na Evanđelje po Marku. Tamo Isus tvrdi da ima vlast opraštati grijehe. »Vidjevši njihovu vjeru,

Isus reče uzetome: 'Sinko! Opraštaju ti se grijesi!'« (Marko 2:5; vidi još i Luka 7:48-50) Prema židovskom zakonu, grijeha može praštati samo Bog; Izaija 43:25 ovu privilegiju ograničava na Boga. Pismoznanci su se pitali: »Šta to ovaj govori? Huli! Ko može opraštati grijeha doli Bog jedini!« (Marko 2:7) Isus ih je zatim upitao šta bi bilo lakše reći: »Opraštaju ti se grijesi« ili »Ustani, uzmi svoju postelju i hodaj!«

Prema *Wycliffeovom Biblijskom Komentaru* »na to pitanje nema odgovora. Lako je davati izjave, ali izreći ih i popratiti djelom, zahtjeva božansku moć. Varalica bi, naravno, pokušavajući izbjeći razotkrivanje, našao da je ono prvo lakše. Isus je, pak, svoje riječi potvrdio iscjeljenjem bolesti kako bi ljudi znali da on ima vlast nositi se s njenim uzrokom.«⁴ Zbog ovoga su ga vjerske vođe optužile za bogohuljenje. Lewis Sperry Chafer piše da »niko na zemlji nema pravo, ni ovlast, opraštati grijeha. Niko ne može praštati grijeha doli Onaj protiv kojega su svi sagriješili. Kad je Krist praštao grijeha, kao što je nesumnjivo činio, nije koristio ljudsku privilegiju. Budući da niko osim Boga ne može praštati grijeha, ubjedljivo je dokazano da Krist – jer prašta grijeha – jeste Bog.«⁵

Ovo poimanje praštanja grijeha mučilo me je duže vrijeme jer ga nisam shvaćao. Jednog sam dana, na času filozofije, odgovarajući na pitanje o Kristovom božanstvu, citirao gore spomenute stihove iz Evanđelja po Marku. Asistent, postdiplomac, osporio je moj zaključak da je Kristovo praštanje grijeha dokazivalo njegovo božanstvo. Reкао je kako i on može oprostiti, ali da to ne bi značilo kako sebe smatra Bogom. Dok sam razmišljao o njegovim riječima, sinulo mi je zašto su židovske religijske vođe onako žestoko reagovale protiv Krista. Da, čovjek može reći: »Praštam ti«, ali to može učiniti samo onaj kome je nanesen grijeh. Drugim riječima, ako ti zgriješiš protiv mene, ja ti mogu reći: »Opraštam ti.« Ali to nije bilo ono što je činio Isus. Oduzeti čovjek sagriješio je protiv Boga Oca, a onda je Isus svojom ovlasti rekao: »Opraštaju ti se grijesi.« O, da! Mi možemo praštati rane koje su nam nanesene, ali niko, ni na koji način, ne može oprostiti grijeh učinjen protiv Boga – osim samog Boga! I to je ono što je učinio Isus.

Nije onda nikakvo čudo što su Židovi tako žestoko reagovali kad je tesar iz Nazareta izrekao tako smionu tvrdnju. Ova Kristova ovlast da prašta grijehe predstavlja zapanjujući primjer Isusove upotrebe povlastice koja pripada jedino Bogu.

Osim toga, u Evanđelju po Marku, čitamo o Isusovom sudskom procesu (14:60-64). Ovaj dio Pisma predstavlja jedan od najjasnijih navoda u kojima Isus potvrđuje svoje božanstvo. »Tada velesvećenik ustade, stupi u sredinu i upita Isusa: 'Zar ništa ne odgovaraš na to što ovi svjedoče protiv tebe?' A on je šutio i ništa nije odgovorio. Ponovno ga velesvećenik upita: 'Jesi li ti Mesija, Sin Preslavnoga (Boga)?' Isus reče: 'Ja jesam! I gledat ćete Sina Čovječijega gdje sjedi zdesna (Sve)moćnoga (Boga) i dolazi na oblacima nebeskim.' Tada velesvećenik, razdrijevši svoje haljine, reče: 'Šta nam još trebaju svjedoci? Čuli ste hulu. Šta vam se čini?' A oni svi presudiše da zaslužuje smrt.«

U početku Isus nije htio odgovoriti pa ga je Veliki svećenik stavio pod zakletvu. Tako je Isus morao odgovoriti (a meni je baš drago da jest). Na pitanje: »Jesi li ti Mesija, Sin Preslavnoga (Boga)?« Isus odgovara: »Ja jesam!«

Analiza Kristovog svjedočanstva pokazuje da je tvrdio kako je on: (1) Sin Preslavnoga (Boga); (2) Onaj koji će sjediti zdesna Svemoćnoga (Boga) i (3) Sin Čovječiji koji će doći na oblacima nebeskim. Svaka od ovih tvrdnji je karakteristično mesijanska, dok je njihov zajednički efekt izrazito značajan. Sinhedrion, Veliko židovsko vijeće, shvatilo je sva tri navoda, tako da je velesvećenik reagovao razderavši svoje haljine govoreći: »Šta nam još trebaju svjedoci?« Najzad su svojim ušima čuli ovu izjavu iz Isusovih usta, komjom je osudio sâm sebe.

Robert Anderson ukazuje: »Nijedan dokaz nije tako ubjedljiv kao onaj koji dolazi od strane neprijateljski raspoloženih svjedoka, a činjenica da je Gospod pretendirao na svoje božanstvo, jest neosporno zasnovana na djelovanju njegovih neprijatelja. Moramo imati na umu da Židovi nisu bili pleme neukih divljaka, nego narod visoke kulture, te izrazito religiozan; i upravo je na toj optužbi, bez ijednog glasa protiv, počivala odluka Sinhedriona – Židovskog Velikog nacionalnog vijeća koje se sastojalo od najuglednijih

vjerskih vođa, uključujući i ljude poput Gamaliela, te njegovog velikog učenika, Savla iz Tarza – po kojoj Isus mora umrijeti.«⁶

Jasno je dakle, da je to svjedočanstvo koje je Isus želio prenijeti o sebi. Osim toga, očito je da su Židovi shvatili njegov odgovor kao tvrdnju da je Bog. Stoga su postojale dvije opcije s kojima se trebalo suočiti: ili su njegovi navodi bili bogohulni, ili je uistinu bio Bog. Njegove su sudije o tom pitanju imale apsolutno jasnu predstavu – toliko jasnu da su odlučili razapeti ga, a potom mu se narugati jer: »U Boga se uzdao!... Ta nije li rekao: 'Sin sam Božiji'?« (Matej 27:43)

H.B. Swete objašnjava značenje velesvećenikovog trganja odjeće: »Zakon je zabranjivao Velikom svećeniku da razdire svećeničku odjeću radi privatnih briga ili nevolja (Levitski zakonik 10:6; 21:10), ali kad je djelovao kao sudija, običaj mu je nalagao da na ovaj način izrazi svoju užasnutost bilo kakvim huljenjem izrečenim u njegovom prisustvu. Time se pokazivalo oslobađanje od neprilike u kojoj se sudija našao. I da su postojali vjerodostojni dokazi, potreba za njima je sad postala bespredmetna: Zatvorenik je optužio sâm sebe.«⁷

Uviđamo stoga da ovo nije bilo obično suđenje, što iznosi pravnik Irwin Linton: »Ovo suđenje je jedinstveno među svim krivičnim prijavama ikad podnesenim, jer se nije ticalo počinjenih djela, već identiteta optuženog. Optužnica podignuta protiv Krista, priznanje ili svjedočanstvo, ili, još više, čin za koji je bio optužen urađen u prisustvu sudskog Vijeća, saslušanje koje je sproveo rimski upravitelj, te natpis i objava sa križa u vrijeme pogubljenja, sve ovo se odnosi na jedno pitanje o Kristovom pravom identitetu i dostojanstvu: 'A šta vi mislite o Mesiji? Čiji je on sin?'«⁸

Sudija Gaynor, čuveni njujorški pravnik, u svom govoru o Isusovom sudskom procesu, zauzima stav da je jedina optužba podignuta protiv njega pred Velikim vijećem bila ona o bogohuljenju. On kaže: »Iz svih evanđelja, jasno proizlazi da je navodni zločin za koji je Isus bio optužen i osuđen, bilo bogohuljenje... On je sebi pripisivao natprirodnu moć i vlast, koja bi ljudskom biću bila bogohulna.«⁹ (uz navod iz Ivana 10:33) (Gaynorova se opaska

odnosi na to što se Isus »pravi Bogom«, ne na ono što je rekao o Hramu.)

Na većini se sudskih procesa ljudima sudi za ono što su učinili, ali sa Isusom nije bilo tako. Njemu je suđeno za ono što je bio.

Suđenje Isusu trebao bi biti dovoljno ubjedljiv dokaz da je on priznao svoje božansko porijeklo. Njegove sudije svjedoče tome dokazu. Osim toga, na dan raspeća, njegovi su neprijatelji također potvrdili da je Isus za sebe tvrdio da je Bog koji je došao u ljudskom tijelu. »Slično su govorili, izrugujući se, i glavari svećenički zajedno s pismoznancima i starješinama: 'Druge je spasio, a sebe ne može spasiti! Kralj Izraelov, neka sada siđe s križa pa ćemo u njega povjerovati! U Boga se uzdao! Neka ga sada izbavi ako ga hoće! Ta nije li rekao: 'Sin sam Božiji'?'« (Matej 27:41-43)

Bilješke uz prvo poglavlje

1. A.H. Strong, *Systematic Theology*. (Philadelphia: Judson Press, 1907), Vol. 1, str. 52.
2. Archibald Thomas Robertson, *Word Pictures in the New Testament* (Nashville: Broadman Press, 1932), Vol. 5, str. 186.
3. Leon Morris, »The Gospel According to John«, *The New International Commentary on The New Testament* (Grand Rapids: William B. Eerdmans Publishing Co., 1971), str. 524.
4. Charles F. Pfeiffer, and Everett F. Harrison (Eds.), *The Wycliffe Bible Commentary* (Chicago: Moody Press, 1962), str. 943; 944.
5. Lewis Sperry Chafer, *Systematic Theology* (Dallas Theological Seminary Press, 1947), Vol. 5, str. 21.
6. Robert Anderson, *The Lord from Heaven* (London: James Nisbet and Co., Ltd., 1910), str. 5.
7. Henry Barclay Swete, *The Gospel According to St. Mark* (London: Macmillan and Co., Ltd., 1898), str. 339.
8. Irwin H. Linton, *The Sanhedrin Verdict* (New York: Loizeaux Brothers; Bible Truth Depot, 1943), str. 7.
9. Charles Edmund Deland, *The Mis-Trials of Jesus* (Boston: Richard G. Badger, 1914), str. 118-119.

2

Gospod, lažac ili luđak?

Izrazito jasne Isusove tvrdnje da je Bog, isključuju omiljenu smicalicu skeptika koji ga smatraju samo dobrim moralnim čovjekom, ili prorokom koji je rekao mnogo dubokoumnih stvari. Taj je zaključak toliko često predstavljan kao jedini prihvatljiv nauci, ili kao očigledan rezultat mentalnog procesa razmišljanja. Problem je u tome što mnogi ljudi klimaju glavama u znak slaganja, a da nikad nisu razmotrili zabludu takvog rasuđivanja.

Isusu je bilo veoma važno šta ljudi vjeruju o njemu. Kad neko o sebi kaže to što je Isus govorio, i tvrdi to što je on o sebi tvrdio, niko ne može izvesti zaključak da se radi samo o dobrom moralnom čovjeku, ili proroku. Takva nam mogućnost nije ostavljena, niti je Isus ikad namjeravao da je dâ.

C.S. Lewis, koji je bio profesor na Cambridgeu, nekadašnji agnostik, ovo pitanje shvatio je potpuno jasno. On piše: »Pokušavam ovdje spriječiti ljude da govore onu doista suludu rečenicu koju tako često izgovaraju o Isusu: 'Spreman sam prihvatiti Isusa kao velikog moralnog učitelja, ali nikako ne prihvatam njegovu tvrdnju da je Bog.' To je nešto što nikako ne bismo smjeli reći. Neko ko je bio običan čovjek, a govorio ono što je govorio Isus, nikako ne bi bio veliki moralni učitelj. Bio bi ili luđak – na nivou čovjeka koji za sebe tvrdi da je tvrdo kuhano jaje – ili bi u suprotnom bio đavao iz pakla. Morate se odlučiti. Ili je taj čovjek bio i jest Božiji Sin; ili je bio luđak a možda i nešto još gore.«

Potom Lewis dodaje: »Možete ga nazvati budalom, možete pljuvati po njemu i ubiti ga smatrajući ga demonom; ili možete pasti pred njegove noge i nazvati ga Gospodom i Bogom. Ali nemojmo sebi dozvoliti iznošenje bilo kakvih snishodljivih besmislica o njemu kao velikom učitelju. On nam nije ostavio mogućnost takvog izbora, niti mu je to bila namjera.«¹

F.J.A. Hort, koji je proveo dvadeset osam godina u proučavanju novozavjetnih tekstova, piše: »Kristove su riječi bile savršeno upotpunjen dio njega samoga, da ne bi imale nikakvog smisla kada bi dolazile od božanskog glasnika ili proroka. Sklonite Krista kao primarnog (premda ne i konačnog), nosioca svake njegove izjave i one će se razbiti u komade.«²

Kenneth Scott Latourette, povjesničar kršćanstva sa Yalea, kaže: »Isusa nije njegovo naučavanje učinilo tako izvanrednim, mada bi i ono samo bilo dovoljno da ga učini posebno velikim. Radi se o kombinaciji naučavanja i njega samoga. Ovo se dvoje ne dá razdvojiti.« »Svskom pažljivom čitaocu evanđelja«, zaključuje Latourette, »mora biti očigledno, da je Isus na sebe i na svoju poruku gledao kao na nešto nerazdvojivo. On jest bio veliki učitelj, ali i više od toga. Njegova naučavanja o Božijem kraljevstvu, o ljudskom stanju i o Bogu jesu bila važna, ali ne mogu se odvojiti od njegovog bića a da im se time, s njegovog stanovišta, ne umanjí vrijednost.«³

Isus je tvrdio da je Bog i nije nam to pitanje ostavio otvoreno za raspravu. Ta njegova tvrdnja mora biti ili istina ili laž, pa joj stoga treba posvetiti maksimalnu pažnju. Na pitanje koje je postavio svojim učenicima: »A vi, šta kažete za mene, ko sam ja?« (Matej 16:15), ima nekoliko mogućih odgovora.

Prvo ćemo njegovu tvrdnju da je Bog uzeti kao lažnu. A ako to jest bila laž, onda nam ostaju samo dva moguća odgovora. Ili je znao da laže, ili toga uopšte nije bio svjestan. Svaki ćemo odgovor razmotriti odvojeno i preispitati dokaze.

Da li je bio lažac?

Ako je, iznoseći svoje tvrdnje, Isus znao da nije Bog, onda je svjesno lagao i namjerno varao svoje sljedbenike. Ali ako je bio

lažac, onda je bio i licemjer, jer je drugima govorio da po svaku cijenu budu iskreni i poštteni, dok je sâm poučavao i živio enormnu laž. Povrh toga, morao je biti i demon, jer je drugima govorio da mu povjere pouzdanje u vječni život. Ako nije bio u stanju podržati svoje tvrdnje i toga bio svjestan, onda je bio neopisivo opak. Naposljetku, bio bi i budala, jer su upravo te tvrdnje da je Bog, dovele do njegovog raspeća.

Mnogi će reći da je Isus bio dobar moralni učitelj. Dajte, budimo realni! Kako bi neko mogao biti dobar moralni učitelj i istovremeno svjesno dovoditi ljude u zabludu o najvažnijoj poenti svog učenja – o pitanju njegovog vlastitog identiteta?

Morali biste logički zaključiti da je bio promišljen lažac. Ovakav stav o Isusu se, međutim, ne poklapa s onim što znamo o njemu, niti s njegovim životom i efektima koje je imao na druge, niti s njegovim poučavanjem. Gdje god je Isusovo ime bilo navješteno, ljudski su se životi zauvijek promijenili – narodi se mijenjali na bolje, lopovi postajali poštteni, alkoholičari trijezni, ogorčeni ljudi puni mržnje postajali oni koji prenose ljubav, a nepravedni postajali pravedni.

William Lecky, jedan od najuglednijih britanskih povjesničara i vrlo revnosni protivnik organiziranog kršćanstva, piše: »Kršćanstvu je očito bilo namjenjeno da svijetu predstavi jedan idealan karakter, koji je kroz sve promjene tokom osamnaest vijekova nadahnua ljudska srca usrdnom ljubavlju; pokazavši se sposobnim da djeluje u svim epohama, narodima, temperamentima i uslovima; ne postavši samo najvišim uzorom vrlina, već najsnažnijim podsticajem na njihovo prakticiranje... Jednostavne bilješke o te tri kratke godine Isusovog aktivnog djelovanja učinile su više za obnovu i preporod čovječanstva, nego sve naučne rasprave filozofa i više nago sva podsticanja moralista.«⁴

Povjesničar Philip Schaff kaže: »Ako ovo svjedočanstvo nije istinito, onda mora biti otvoreno bogohuljenje ili ludilo. Stvar je u tome što se takva pretpostavka ni na trenutak ne može održati pred Isusovom moralnom čistotom i dostojanstvom, što se očitovao u svakoj njegovoj riječi i djelu, i sveopšte je priznato. Samoobmana, koja se na trenutak čini mogućom, s intelektom koji je u svakom pogledu savršeno jasan i zdrav, također ne dolazi

u obzir. Kako bi Isus mogao biti fanatik ili luđak, kad nikad nije izgubio ravnotežu svoga uma; kad je, poput sunca koje plovi iznad oblaka, spokojno prebrodio sve nevolje i progonstva; kad je na sva zlurada pitanja kojima su ga kušali odvrćao najmudrijim odgovorima; kad je mirno i svjesno navijestio svoju smrt na križu, uskrснуće trećega dana, silazak Svetog Duha, osnivanje Crkve, razorenje Jerusalema – predskazanja koja su se doslovno ispunila. Karakter koji je tako originalan i upotpunjen, tako ravnomjerno dosljedan i savršen, tako ljudski a ipak tako visoko iznad svake ljudske veličine, ne može pripadati ni varalici ni sanjaru. Pjesnik bi, kao što je neko dobro rekao, u ovom slučaju bio veći od heroja. Trebalo bi vam više od Isusa da izmislite Isusa.«⁵

Na drugom mjestu Schaff daje ubjedljive dokaze protiv tvrdnji da je Krist bio lažac: »Kako bi, u ime logike, zdravog razuma i iskustva, jedan hohštapler – što znači prevarant, sebičnjak i izopačen čovjek – mogao izmisliti, a onda dosljedno, od početka do kraja, održati najplemenitiji i najčistiji mogući karakter koji je ikad postojao u povijesti, s najsavršenijim stavom istine i stvarnosti? Kako bi mogao uspješno zamisliti i sprovesti u djelo nakanu nenadmašnog milosrđa, moralne veličine i uzvišenosti, žrtvujući svoj život za to, uprkos najžešćim predrasudama vlastitog naroda i naraštaja?«⁶

Ako je Isus prosto htio nagovoriti ljude da ga slijede i povjeruju da je Bog, zašto je otišao Židovima? Zašto je kao nazaretski tesar otišao u malenu zemlju, još manjeg naroda, koji se grčevito držao vjerovanja u nedjeljivu Božiju jedinstvenost? Zašto nije otišao u Egipat ili, još bolje, u Grčku, gdje su vjerovali u mnogo različitih bogova i njihove raznolike objave?

Neko ko je živio onako kao Isus, poučavao kao on, te umro onako kako je on umro, nije mogao biti lažac. Kakve nam onda opcije ostaju?

Je li bio luđak?

Ako je nepojmljivo da je Isus bio lažac, je li onda moguće da je umislio kako je Bog, varajući sâm sebe? Na kraju krajeva, moguće

je biti iskren a u isto vrijeme biti u krivu. Moramo imati na umu da se za onoga ko o sebi misli da je Bog, posebno u žestokoj monoteističkoj kulturi, pa još kaže drugima da njihov vječni život ovisi o vjeri u njega, ne bi smatralo da leti na krilima mašte, nego da je luđak u punom smislu te riječi. Da li je Isus Krist bio takav?

Kad neko za sebe vjeruje da je Bog, zvuči kao kad bi danas neko mislio o sebi da je Napoleon. Sâm bi sebe varao i obmanjivao, a najvjerovatnije je da bi ga zatvorili kako ne bi povrijedio ni sebe ni druge. A ipak, u Isusu ne opažamo takve abnormalnosti niti neuravnoteženost, što obično ide uz mentalna oboljenja. Njegova bi duševna uravnoteženost, staloženost i pribranost, pouzdano bili nevjerovatni da je bio umno poremećen.

Noyes i Kolb, u svom medicinskom udžbeniku *Moderna klinička psihijatrija*⁷ opisuju šizofreničara kao osobu koja je više povučena u sebe nego što živi u stvarnosti. Šizofreničar želi pobjeći iz stvarnog svijeta. Suočimo se s tim; kad neko za sebe tvrdi da je Bog, sigurno je da bježi iz stvarnosti.

Ali u svjetlu svih drugih činjenica koje znamo o Isusu, teško bi bilo zamisliti da je bio duševno poremećen. Bio je čovjek koji je izgovorio najmudrije i najdubokoumnije misli ikad zapisane. Rekao bi riječ i opsjednuti bi bili oslobođeni iz duševnog ropstva. Tako Clark H. Pinnock pita: »Zar se Isus obmanjivao svojom veličinom, da li je bio paranoik, ili nenamjerni prevarant, šizofreničar? Ponavljam, umješnost i dubina njegovih poučavanja, potvrđuju da je duševno bio potpuno zdrav. Kad bismo bar mi bili tako duševno zdravi kao on!«⁸ Student sa Univerziteta California, pričao mi je kako je njegov profesor psihologije na jednom predavanju rekao da »sve što zapravo mora uraditi, jeste uzeti Bibliju i svojim pacijentima pročitati odjeljke iz Kristovog poučavanja. To je apsolutno svo savjetovanje koje trebaju.«

Psihijatar J.T. Fisher kaže: »Ako biste sabrali sve ikad napisane, mjerodavne članke najboljih psihologa i psihijatra na temu mentalne higijene – kad biste ih spojili i prečistili, te uklonili suvišna naklapanja – ako biste uzeli suštinu bez dodataka tako da dobijete komadiće (bez primjese) čistih naučnih saznanja sažeto

izrečenih od najposobnijih živućih ljudi od pera, dobili biste nezgrapnan i nepotpun sažetak Besjede na gori – i to takav koji bi u poređenju s Kristovom Besjedom na gori pretrpio nemjerljiv poraz. Kršćanski svijet bezmalo dvije hiljade godina u rukama drži kompletan odgovor na svoje nemirne i uzaludne težnje. Ovdje se nalazi nacrt za uspješan ljudski život s optimizmom, duševnim zdravljem i zadovoljstvom.«⁹

C.S. Lewis piše: »Povijesna poteškoća davanja bilo kakvih objašnjenja o Kristovom životu, kazivanjima i utjecaju, a koja nisu jača od kršćanskih, vrlo je velika. Protivrječnost između dubine i duševnog stanja njegovog moralnog naučavanja, te osione umišljenosti u vlastitu veličinu koja je morala pratiti njegovo teološko učenje, ukoliko uistinu nije bio Bog, nikad nije zadovoljavajuće objašnjena. Otuda nekršćanske hipoteze dolaze jedna za drugom noseći sa sobom nemir i zbunjenost.«¹⁰

Philip Schaff rasuđuje ovako: »Može li jedan takav um – čist poput vedrog neba, svjež poput planinskoga zraka, oštar i prodoran poput mača, potpuno zdrav i pun energije, uvijek spreman i uvijek pribran – biti podložan jednoj tako radikalnoj i ozbiljnoj obmani o svom karakteru i misiji? Pa to je čista besmislica!«⁶

Je li bio Bog?

Ja ne mogu doći do zaključka da je Isus bio lažac ili luđak. Tada mi preostaje samo mogućnost da je bio Mesija, Božiji Sin, kao što je sâm tvrdio.

Kad o ovome razgovaram sa Židovima, jako je interesantno čuti kako većina njih reaguje. Obično mi kažu da je Isus bio moralan, čestit, vjerski vođa; dobar čovjek, ili neka vrsta proroka. Onda im ja prenesem tvrdnje koje je Isus izrekao sâm o sebi, a potom i materijal koji se nalazi u ovom poglavlju o trilemi (lažac, luđak ili Bog). Kad ih upitam je li Isus bio lažac, dobijam u odgovoru oštro »Ne!« Potom ih pitam: »Vjerujete li onda da je bio lud?« Svi redom odgovaraju: »Naravno da ne!« »Vjerujete li onda da je bio Bog?« I prije nego uspijem udahnuti, prolomi se složno: »Apsolutno nikako!« A ipak, ovo su jedini izbori koje imamo.

Nije stvar u tome koja je od ove tri opcije moguća, jer je očito da su sve tri jednako moguće. Pitanje bi prije glasilo: »Koja je opcija vjerovatnija?« Vaša odluka o tome ko je bio Isus Krist ne smije biti isprazna intelektualna vježba. Ne možete ga odložiti na policu kao velikog moralnog učitelja. Ta opcija ne važi. On je ili lažac, ili luđak, ili Gospod Bog. Morate se odlučiti. A ovo je, kao što kaže apostol Ivan, »zapisano da povjerujete: Isus je Mesija, Sin Božiji, te da vjerujući imate život u imenu njegovu.« (Ivan 20:31)

Dokazi jasno idu u korist Isusu kao Bogu. Ipak, neki ljudi odbacuju ove jasne dokaze zbog moralnih implikacija koje bi takvo priznanje nosilo sa sobom. Oni se ne žele suočiti s odgovornošću, ili posljedicama, toga šta bi značilo Isusa nazvati Bogom.

Bilješke uz drugo poglavlje

1. C.S. Lewis, *Mere Christianity* (New York: The MacMillan Company, 1960), str. 40-41.
2. F.J.A. Hort, *Way, Truth, and the Life* (New York: MacMillan and Co., 1894), str. 207.
3. Kenneth Scott Latourette, *A History of Christianity* (New York: Harper and Row, 1953), str. 44; 48.
4. William E. Lecky, *History of European Morals from Augustus to Charlemagne* (New York: D. Appleton and Co., 1903), Vol. 2, str. 8; 9.
5. Philip Schaff, *History of the Christian Church* (Grand Rapids: William B. Eerdmans Publishing Co., 1962), (Reprint from original 1910), str. 109.
6. Philip Schaff, *The Person Christ* (New York: American Tract Society, 1913), str. 94-95; str. 97.
7. Arthur P. Noyes, and Lawrence C. Kolb, *Modern Clinical Psychiatry* (Philadelphia: Saunders, 1958). (5th ed.)
8. Clark H. Pinnock, *Set Forth Your Case* (New Jersey: The Craig Press, 1967), str. 62.
9. J.T. Fisher, and L. S. Hawley, *A Few Buttons Missing* (Philadelphia: Lippincott, 1951), str. 273.
10. C.S. Lewis, *Miracles: A Preliminary Study* (New York: The MacMillan Company, 1947), str. 113.

3

Šta kaže nauka?

Mnogi ljudi pokušavaju odložiti svoje predavanje Kristu stojeći iza pretpostavke da nešto što se ne može naučno dokazati nije istinito ili vrijedno prihvatanja. Budući da niko ne može naučno dokazati Kristovo božanstvo niti uskrsnuće, onda bi naraštaj dvadesetog vijeka trebao znati bolje nego da se laća Krista kao Spasitelja, ili da vjeruje u njegovo uskrsnuće.

Često sam na predavanjima filozofije ili povijesti suočen s pitanjem: »Možete li to naučno dokazati?« Obično odgovaram: »Ne, ja nisam naučnik.« Potom možete čuti kako se studenti prigušeno smiju, a kroz razred prolazi žamor: »Nemojte mi pričati takve stvari«, ili »Vidite, sve se to mora prihvatiti vjerom« (pritom misle na slijepu vjeru).

Nedavno sam na letu za Boston sa svojim saputnikom razgovarao o tome zašto vjerujem da je Isus Krist ono što je sâm tvrdio da jest. Dok smo pričali, pored nas je prošao pilot koji je krenuo u uobičajeni obilazak putnika, kako bi se pozdravio s njima, te je slučajno čuo dio našeg razgovora. »Čini se da imate problem«, rekao je. »Kakav problem?« upitao sam. On mi je odgovorio: »To što govorite ne možete naučno dokazati.«

Zaista je nevjerovatan mentalitet kojem naginje savremeni čovjek. Iz nekog razloga, u današnjem svijetu toliko mnogo ljudi drži se mišljenja da sve što se ne može naučno dokazati nije ni

istina. E pa, *to* nije istina! Postoji mnogo problema oko dokazivanja bilo čega u vezi s čovjekom ili nekim događajem iz povijesti. Moramo razumjeti razliku između naučnog dokaza i onoga što ja nazivam pravno-povijesnim dokazom. Dopustite mi da objasnim ova dva pojma.

Naučni dokaz je zasnovan na pokazivanju da nešto jest činjenica, ponavljajući događaj u prisustvu osobe koja tu činjenicu dovodi u pitanje. Postoji dakle regulatorno okruženje gdje se vrše ogledi, izvlače podaci i hipoteze praktično provjeravaju.

Enciklopedija Britannica, kaže ovako: »naučna metoda, kako god bila definisana, povezana je s mjerenjem pojave i opita ili ponavljanjem praćenja te pojave ili opita.«¹ Dr. James B. Conant, bivši rektor Harvarda, piše: »Nauka je uzajamno povezana serija pojmova i pojmovnih šema koje su se razvile kao rezultat opita i posmatranja, a korisne su za daljnje vršenje opita i posmatranje.«²

Ispitivanje istinitosti neke pretpostavke ili hipoteze korištenjem opita, predstavlja ključnu tehniku modernih naučnih metoda. Naprimjer, neko kaže: »Bijeli sapun ne može se održati na površini vode.« Ja lijepo odvedem osobu u kuhinju, sipam u sudoper vodu do dubine od dvadesetak centimetara, temperature oko 28°C, i ubacim u nju sapun koji udari u površinu vode ali ne potone. Ogled je izvršen, podaci izvučeni, a hipoteza praktično provjerena: Bijeli sapun pluta na površini vode.

E sad, kad bi naučne metode bile jedine kojima nešto možete dokazati onda ne biste mogli dokazati da ste jutros bili na prvom času u školi ili da ste danas ručali. Ne postoji način na koji biste ove događaje mogli ponoviti u kontrolisanoj situaciji.

Idemo sad na pravno-povijesni dokaz, koji se zasniva na pokazivanju da nešto jest činjenica izvan svake sumnje. Drugim riječima, presuda se donosi na temelju težine dokaza, što znači da nema opravdane osnove za sumnju u odluku. Ovo ovisi o tri vrste svjedočanstva: usmenom, pismenom i predloženom (kao što bi bio pištolj, metak, bilježnica...). Korištenjem pravnog metoda određivanja onoga što se dogodilo i vi biste nesumnjivo mogli dokazati da ste jutros bili na nastavi: prijatelji su vas vidjeli,

imate svoje bilješke s predavanja, profesor vas se sjeća.

Naučna metoda može se koristiti samo za dokazivanje onoga što se može ponoviti, ali nije dovoljna za dokazivanje ili pobijanje činjenica o osobi ili događaju iz povijesti. Naučni metod nije pogodan za davanje odgovora na pitanja kao što su: »Da li je George Washington ikad živio?« »Je li Martin Luther King bio vođa u borbi za ljudska prava?« »Ko je bio Isus Nazarećanin?« »Da li je Robert Kennedy bio vrhovni tužilac SAD-a?« »Da li je Isus Krist uskrsnuo iz mrtvih?« Ova pitanja nalaze se van naučne oblasti dokazivanja i moramo ih staviti u oblast pravnog dokazivanja. Drugim riječima, naučna metoda, koja se zasniva na posmatranju, skupljanju podataka, pretpostavkama, zaključivanju i opitnim provjeravanjima, kako bi se otkrile i objasnile uočene prirodne pojave, nema konačan odgovor na pitanja kao što su: »Možete li dokazati uskrsnuće?« ili »Možete li dokazati da je Isus Krist Božiji Sin?« Kad se oslanjamo na pravno-povijesnu metodu moramo provjeriti pouzdanost svjedočanstava.

Nešto što mi se posebno sviđa jeste da se kršćanska vjera ne svodi na slijepo, neuko uvjerenje ili ubjeđenje, nego upravo na razumsko vjerovanje. Isus je rekao: »Spoznat ćete istinu« (Ivan 8:32), nije rekao da je zanemarimo. Kad su ga upitali koja je najveća zapovijed, odgovorio je: »Ljubi Gospoda Boga svojega svim srcem svojim i svom dušom svojom i svom pameću svojom.« Problem koji ima većina ljudi je u tome što se zaustavljaju na srcu. Činjenice o Isus Kristu nikad ne stignu do njihove pameti. A dobili smo um obnovljen Svetim Duhom da bismo upoznali Boga, kao što smo dobili srce kojim ga trebamo ljubiti i slobodnu volju kojom bismo se trebali odlučiti za njega. Da bismo Boga proslavili i imali zajedništvo s njim, moramo djelovati kroz sva tri područja. Ne znam kako je s tobom, čitaoče, ali moje srce ne može se radovati u nečemu što moj um odbacuje, jer stvoreni su tako da rade u skladu, zajedno. Nikad se ni od koga nije tražilo da počini mentalno samoubistvo pouzdajući se u Krista kao Spasitelja i Gospoda.

U naredna četiri poglavlja razmotrit ćemo dokaze o pouzdanosti pisanih dokumenata i vjerodostojnost usmenih svjedočanstava, kao i iskaze očevidaca Isusovog djelovanja.

Bilješke uz treće poglavlje

1. *The New Encyclopaedia Britannica*, Micropaedia Vol. VIII, str. 985.
2. James B. Conant, *Science and Common Sense* (New Haven: Yale University Press, 1951), str. 25.

4

Da li su biblijski spisi pouzdani?

Novi Zavjet predstavlja osnovni povijesni izvor informacija o Isusu. Zbog toga su tokom devetnaestog i dvadesetog vijeka mnogi kritičari napadali pouzdanost biblijskih dokumenata. Čini se kako postoji stalna rafalna paljba optužbama koje nemaju povijesne osnove ili koje su sad već zastarjele zbog novih arheoloških otkrića i istraživanja.

Dok sam držao predavanje na Državnom univerzitetu u Arizoni, nakon mog »slobodnog govora« održanog na otvorenom, prišao mi je jedan profesor književnosti vodeći sa sobom svoje studente i rekao: »Gospodine McDowell, vi sve svoje tvrdnje o Kristu temeljite na dokumentima iz drugog vijeka, a oni su zastarjeli. Ja sam danas na svom času pokazao kako je Novi Zavjet napisan toliko dugo nakon Krista da njegovi spisi ne mogu biti pouzdani.«

Odgovorio sam: »Vaše mišljenje ili zaključci o Novom Zavjetu su dvadeset pet godina zastarjeli.«

Stanovište tog profesora o spisima koji se odnose na Krista svoj izvor ima u zaključcima koje je izveo njemački kritičar F.C. Baur. Baur je pretpostavio da većina novozavjetnih tekstova nije napisana prije kraja drugog vijeka. Tako je zaključio da se svi ti spisi temelje na mitovima ili legendama koje su se razvijale u dugom vremenskom razmaku, počev od perioda Isusovog života, pa sve do vremena u kojem su zapisani.

Međutim, u dvadesetom vijeku arheološki pronalasci potvrdili su tačnost novozavjetnih spisa. Otkrića ranih rukopisa na papirusu (spisi Johna Rylanda iz 130. godine pos. Kr.; Chestera Beattyja iz 155. godine i Bodmerovi papirusi II iz 200. godine) premostila su prazninu između Kristovog doba i postojećih rukopisa kasnijeg datuma.

Millar Burrows sa Yalea kaže: »Još jedan rezultat koji je proizašao iz poređenja grčkog Novog Zavjeta s jezikom na kojem su pisani otkriveni papirusi, predstavlja porast povjerenja u tačnost prenošenja teksta Novog Zavjeta.«¹ Ovakvi zaključci doveli su do porasta naučnog povjerenja u pouzdanost Biblije.

William Albright, najistaknutiji biblijski arheolog, piše: »Već možemo nedvosmisleno reći da više nema solidne osnove za datiranje ijedne knjige Novog Zavjeta poslije 80. godine pos. Kr., puna dva naraštaja prije perioda između 130. i 150. godine kako navode najradikalniji kritičari Novog Zavjeta.«² Albright svoje stajalište ponavlja i u intervjuu koji je dao časopisu *Christianity Today*: »Po mom mišljenju, svaku knjigu Novog Zavjeta napisao je kršteni Židov između četrdesetih i osamdesetih godina prvog vijeka nakon Krista (najvjerovatnije negdje između 50. i 75. godine).«³

Sir William Ramsay smatra se jednim od najvećih arheologa koji je ikad živio. Bio je student njemačke škole povijesti koja je naučavala kako je Knjiga Djela apostolskih pisana sredinom drugog vijeka, a ne prvog, kako sama knjiga tvrdi. Nakon čitanja moderne kritike Djela apostolskih, postao je ubijeđen da ta knjiga ne sadrži povjerenja vrijedne bilješke o činjenicama iz tog doba (pedesete godine prvoga vijeka), te da stoga ne zaslužuje pažnju jednog povjesničara. Zato je tokom svog istraživanja povijesti Male Azije, Ramsey Novom Zavjetu posvetio malo pažnje. Njegova ga je istraga, međutim, u jednom trenutku prisilila da razmotri Lukine izvještaje. Opazio je izrazito preciznu tačnost povijesnih pojedinosti pa se tako njegov stav prema Djelima apostolskim postepeno počeo mijenjati. Na kraju je morao zaključiti da je »Luka bio povjesničar prve klase... ovaj bi pisac trebao biti svrstan među najveće povjesničare svijeta.«⁴ Ramsay je zbog tačnosti

najsitnijih pojedinosti naposljetku priznao da Djela nisu mogla biti napisana u drugom vijeku nego sredinom prvog.

Mnogi su liberalni naučnici bili prisiljeni prihvatiti da Novi Zavjet datira iz ranijeg perioda. Zaključci koje dr. John A.T. Robinson donosi u svojoj novoj knjizi *Redating of the New Testament (Ponovno utvrđivanje datuma nastanka Novog Zavjeta)*, zapanjujuće su radikalni. Njegova su ga istraživanja uvjerila da je cijeli Novi Zavjet napisan prije pada Jerusalema sedamdesete godine prvoga vijeka.⁵

Danas *Form Critics** kažu da je materijal prenošen usmeno sve dok nije zapisan u obliku evanđelja. Pa čak iako je taj period usmenog prenošenja mnogo kraći nego što se ranije vjerovalo, oni zaključuju da su izvještaji iz evanđelja preuzeli oblik narodne književnosti (legendi, pripovijesti, mitova i usporedbi).

Jedna od glavnih zamjerki upućenih ideji pristaša teorije *kritike oblika* o razvoju usmene tradicije predanja jest da taj period usmenog predanja (kao što su ga sami definisali) nije bio dovoljno dug da bi pretrpio promjene koje mu ti kritičari pripisuju. Govoreći o kratkoći vremena tokom kojeg je napisan Novi Zavjet, Simon Kistemaker, profesor Biblije na Dordt Koledžu, piše: »Uobičajeno je da nakupljanje folklora među ljudima primitivne kulture teče kroz mnogo naraštaja; to je postepen proces koji se proteže kroz vijekove. A mi bismo u skladu s vjerovanjem pristaša teorije *kritike oblika* morali zaključiti da su izvještaji iz evanđelja nastali i sakupljeni tokom perioda tek nešto dužeg od jednog naraštaja. Tako bismo, u skladu s njihovim pristupom, formiranje pojedinih evanđelja morali shvatiti kao skraćeni projekt s ubrzanim tokom djelovanja.«⁶

A.H. McNeile, bivši profesor bogoslovije na univerzitetu Trinity College, u Dublinu, osporava koncept *kritike oblika* o usmenom predanju. On ukazuje na to da se pristaše *kritike oblika* ne bave predanjem Isusovih riječi tako pažljivo kako bi trebali. Temeljno

1* *Form Critics* – doslovno *kritičari oblika*, radi se o kritičarima koji pokušavaju pobiti vjerodostojnost Biblije, ali i stare književnosti uopšte, tvrdeći da je napisana kroz prepričavanja i usmena predanja te da je stoga pretrpjela promjene – prim. prev.

čitanje 1. Korinćanima 7:10,12,25 pokazuje brižljivo čuvanje i postojanje pravog predanja evidentiranog u tim riječima. U židovskoj je religiji bio običaj da učenik napamet nauči rabinova poučavanja. Dobar je učenik bio poput »dobro zagipsanog rezervoara kroz koji ne prolazi ni kap vode« (Mišna, *Aboth*, II, 8). Ako se oslonimo na teoriju C.F. Burneya (izloženu u njegovoj knjizi *Poetry of Our Lord – Poezija našeg Gospoda – 1925.*), možemo pretpostaviti da je veći dio naučavanja našeg Gospoda dolazio u aramejskom pjesničkom obliku, čineći ga tako lakšim za pamćenje.«⁷

Paul L. Maier, profesor starovjekovne povijesti na Univerzitetu Western Michigan, piše: »Tvrđnje da je kršćanstvo svoj uskrсни mit stvaralo tokom dugog vremenskog perioda, te da su svjedočanstva napisana mnogo godina nakon samog događaja, jednostavno ne odgovaraju istini.«⁸ Analizirajući pristaša *kritike oblika*, Albright je napisao: »Jedino modernistički učenjaci kojima nedostaju i povijesne metode i perspektiva, mogu ispredati mrežu spekulacija kao što je ta kojom su pristaše *kritike oblika* opkolili predanje evanđelja.« Albrightov je zaključak bio da je »period od dvadeset do pedeset godina prekratak da bi dopustio bilo kakvo osjetno kvarenje suštinskog sadržaja, pa čak i specifično formulisanje Isusovih kazivanja.«⁹

Često mi se događa da tokom razgovora o Bibliji moji sagovornici sarkastično odgovore da se ne može vjerovati tome što ona kaže. Kao razlog navode da je napisana prije skoro 2000 godina, te da je puna grešaka i proturječnosti. Odgovaram im kako ja vjerujem da se *moгу* pouzdati u Bibliju. Potom im opišem jedan slučaj koji se dogodio tokom mog predavanja na času povijesti. Izjavio sam tad kako vjerujem da ima više dokaza u prilog pouzdanosti Novoga Zavjeta nego za bilo kojih deset djela klasične književnosti zajedno. Profesor je sjedio nasuprot mene, u uglu, i kikotaо se, kao da kaže: »Ma daj, prođi me se!« Pitao sam ga: »Šta je to toliko smiješno?« Odgovorio je: »Vaša smjelost da na času povijesti izjavite kako je Novi Zavjet pouzdan. To je smiješno!« Pa, uvijek mi je drago kad neko dâ takvu izjavu, jer takvoj osobi volim da postavim jedno pitanje. (Nikad nisam dobio pozitivan odgovor.) Pitao sam: »Recite mi gospodine, kao povjesničar, kakvu vrstu testova primjenjujete

da biste odredili je li neki povijesni dokument tačan i pouzdan?« Nevjerovatno je da nije imao nikave metode provjere. Odgovorio sam mu: »Vidite, ja imam neke načine za takvu analizu.« Vjerujem da se povijesna pouzdanost Svetog Pisma treba provjeravati istim kriterijima kojima se provjeravaju svi povijesni dokumenti. Vojni povjesničar C. Sanders navodi i objašnjava tri osnovna principa historiografije. To su bibliografski test, provjera unutarnjih dokaza i provjera vanjskih dokaza.¹⁰

Bibliografski test

Bibliografski test je provjera puta tekstualnog prijenosa kojim su dokumenti došli do nas. Drugim riječima, budući da nemamo izvorne spise, provjerava se koliko su pouzdani prijepisi koje imamo, s obzirom na broj rukopisa (MSS) i vremenski period koji je protekao između nastanka izvornog teksta i postojećih prijepisa.

Golemo bogatstvo pouzdanosti rukopisa Novoga Zavjeta možemo procijeniti upoređujući ga sa tekstovima koji dolaze iz drugih značajnih starovjekovnih izvora.

Tukididova (460-400 pr. Kr.) *Povijest* nam je dostupna iz samo osam rukopisa datiranih oko 900. godine pos. Kr. – skoro 1300 godina nakon što ju je napisao. Rukopisi Herodotove *Povijesti* su isto tako kasnijeg datuma i malobrojni, a ipak, kao što zaključuje F.F. Bruce: »Nijedan konvencionalan naučnik ne bi doveo u sumnju autentičnost Herodota i Tukidida samo zato što su najraniji prijepisi njihovih djela, koji su danas u upotrebi, nastali 1300 godina nakon izvornog teksta.«¹¹

Aristotel je svoju *Poetiku* napisao oko 343. godine pr. Kr. a ipak najraniji prijepisi koje imamo potječu tek iz 1100. godine pos. Kr. – dakle uz prazninu od skoro 1400 godina i svega pet prijepisa u opticaju.

Cezar je svoju *Povijest galskih ratova* napisao između 58. i 50. god. pr. Kr. a danas imamo devet ili deset prijepisa načinjenih 1000 godina nakon njegove smrti.

Kada dođemo do rasprave o pouzdanosti rukopisa Novoga Zavjeta, gotovo da nas posramljuje obilje materijala nasuprot

nedostatku istog u gore navedenim primjerima. Nakon otkrića ranih rukopisa pisanih na papirusu, koji su premostili prazninu između Kristovog doba i drugog vijeka, na svjetlo dana je iskrsnulo obilje drugih rukopisa. Danas postoji preko 20 000 prijepisa novozavjetnih tekstova. *Ilijada*, naprimjer, ima 643 prijepisa i druga je po procjeni pouzdanosti rukopisa, nakon Novoga Zavjeta.

Sir Frederic Kenyon, nekadašnji direktor i glavni bibliotekar Britanskog muzeja, te nadasve pouzdan stručnjak za davanje izjava o rukopisima, zaključuje: »Dakle, vremenski razmak između datuma nastanka izvornog djela, i najranijeg postojećeg prijepisa, toliko je malen da zapravo postaje zanemarljiv, te je time otklonjeno i posljednje uporište bilo kakvoj sumnji da je Sveto Pismo stiglo do nas u svom izvornom obliku. I pouzdanost i opšta tačnost knjiga Novoga Zavjeta može se smatrati konačno utvrđenom.«¹²

Stručnjak za Novi Zavjet na grčkom jeziku, J. Harold Greenlee dodaje: »Budući da stručnjaci prihvaćaju starovjekovne klasike kao djela opštevrijedna povjerenja, čak iako su njihovi najraniji prijepisi nastali dugo nakon izvornog teksta, i iako je broj postojećih prijepisa u mnogo slučajeva premalen, onda je jasno da je pouzdanost tekstova Novoga Zavjeta pogotovo neosporna.«¹³

Primjena bibliografskog testa na Novi Zavjet daje nam pouzdano svjedočanstvo da je ta knjiga pouzdanija od bilo kojeg drugog starovjekovnog djela. Dodajte uz to više od stotinu godina dugu intenzivnu tekstualnu kritiku Novoga Zavjeta i možete zaključiti da je autentičnost novozavjetnih tekstova definitivno utvrđena.

Provjera unutarnjih dokaza

Bibliografskim testom utvrdili smo samo to da su tekstovi koje danas imamo jednaki onim izvornim. Sad treba odrediti jesu li ti spisi vjerodostojni i u kojem obimu. To je stvar unutarnje provjere, što predstavlja drugi test povijesnog značenja koje navodi C. Sanders.

Na ovome mjestu književni kritičari i dalje slijede Aristotelovu izreku: »Korist sumnje treba ići u prilog samom dokumentu, a

ne da se njome okoristi sam kritičar.« Drugim riječima, John W. Montgomery to ovako sažima: »Analizirajući, moramo razmotriti tvrdnje koje iznosi dokument, a ne unaprijed pretpostavljati prijevaru ili grešku, ukoliko sâm autor ne diskvalificira sâm sebe proturječnostima ili netačnim iznošenjem poznatih činjenica.«¹⁴

Dr. Louis Gottschalk, bivši profesor povijesti na Univerzitetu u Chicagu, iznosi svoje povijesne metode u vodiču kojim se služe mnogi ljudi pri povijesnim istraživanjima. Gottschalk ističe da sposobnost pisca ili svjedoka da saopšti istinu predstavlja veliku pomoć povjesničaru kako bi procijenio vjerodostojnost, »čak i kad je takva istina sadržana u dokumentu sačinjenom pod prisilom ili s ciljem obmane, ili koji i inače zavređuje osudu, ili je zasnovan na »rekla-kazala« dokazima, ili dolazi od strane svjedoka koji je u isto vrijeme i zainteresirana strana.«¹⁵

Ova »sposobnost da se kaže istina« usko je povezana sa svjedokovom blizinom zabilježenom događaju, kako geografskom tako i hronološkom. Novozavjetne izvještaje o Isusovom životu i poučavanju zabilježili su ljudi koji su ili sami bili očevici, ili su bili u vezi s očevicima aktuelnog događaja ili učenja.

Luka 1:1-3 – »Budući da već mnogi poduzeše sastaviti prikaz o događajima koji su se ispunili među nama, onako kako nam ih predadoše oni koji su od početka bili očevici i sluge Riječi, to i ja odlučih – pošto sam pomno ispitao sve od početka – da ti to po redu napišem, vrli Teofile.«

2. Petrova 1:16 – »Doista, nismo vam obznanili moć i dolazak Gospoda našega Isusa Krista slijedeći izmudrene priče, nego bijasmo očevici njegove veličanstvenosti.«

1. Ivanova 1:3 – »Što smo vidjeli i čuli, navješćujemo i vama, da i vi imate zajedništvo s nama; a naše je zajedništvo s Ocem i sa Sinom njegovim, Isusom Kristom.«

Ivan 19:35 – »I onaj koji je to vidio svjedoči, i istinito je njegovo svjedočanstvo. I on zna da istinu govori da i vi povjerujete.«

Luka 3:1 – »U petnaestoj godini vladanja cara Tiberija, kad Poncije Pilat bijaše upravitelj Judeje, Herod tetrarh Galileje, i Filip, njegov brat, tetrarh Itureje i područja Trahonitide, i Lizanija, tetrarh Abilene...«

Ova neposredna povezanost sa zabilježenim događajima, krajnje je djelotvorno sredstvo potvrde tačnosti onoga što su svjedoci zadržali u sjećanju. Povjesničar se, ipak, mora pozabaviti i svjedocima koji svjesno ili nesvjesno govore neistinu, čak iako su bili blizu samog događaja i sposobni su da kažu istinu.

Novozavjetni izvještaji o Kristu su bili u opticaju tokom životnog vijeka Isusovih savremenika. Ti su ljudi sigurno mogli potvrditi ili osporiti tačnost takvih izvještaja. Zastupajući evanđelje, apostoli su se pozivali (čak i pred svojim najljućim protivnicima) na opštepoznate činjenice o Isusu. Nisu samo rekli: »Slušajte, pa mi smo to vidjeli« ili »Čuli smo da...« nego su doskočili svojim, neprijateljski nastrojenim kritičarima, i u lice im rekli: »I vi znate za ove događaje...Vidjeli ste ih; i sami znate za sve to.« Čovjek mora biti posebno oprezan kad pred svojim protivnikom kaže: »I ti znaš za ovo«, jer ako nije neosporno upravo do u najsitnijoj pojedinosti, njegove će mu se riječi ugrurati nazad u grlo.

Djela 2:22 – »Izraelci, poslušajte ove riječi: Isusa Nazarećanina, čovjeka koji je među vama od Boga potvrđen silnim djelima, čudesima i znamenjima – što ih Bog učini po njemu među vama – kao što i sami znate...«

Djela 26:24-26 – »Dok se on tako branio, reče Fest jakim glasom. 'Luduješ, Pavle! Veliko te znanje dovelo do ludila.' Pavao pak odvrati: 'Ne ludujem, vrli Feste, nego zborim riječi istine i razbora. Ta znade za to kralj, kome otvoreno govorim, jer sam uvjeren da mu ništa od ovoga nije nepoznato, jer se to nije događalo u nekakvu zakutku.'«

Što se tiče primarne vrijednosti izvora novozavjetnih izvještaja, F.F. Bruce, profesor biblijske kritike i egzegeze^{2*} na Univerzitetu u Manchesteru, kaže: »Nisu samo prijateljski raspoloženi očevici bili ti na koje su rani propovjednici morali računati, nego je bilo i drugih, manje prijateljski raspoložениh, koji su također bili upoznati s glavnim činjenicama Isusove službe i smrti. Učenici sebi nisu mogli dopustiti netačnosti (a da i ne govorimo o namjernom manipulisanju činjenicama), koje bi istog časa bile otkrivene i to od

2* *egzegeza* – tumačenje Biblije – prim. prev.

strane onih koji bi bili posebno sretni da to učine. Upravo suprotno, jedna od najsnažnijih tačaka izvornog apostolskog propovijedanja jest uvjerenost pozivanje na znanje slušalaca; apostoli nisu govorili samo: »Mi svjedočimo ovome što govorimo«, nego i: »Kao što i sami znate« (Djela 2:22). Da je bilo i najmanje namjere da se odstupi od činjenica u pogledu bilo kojeg dijela priče, moguće prisustvo neprijateljski raspoloženih svjedoka među slušaocima poslužilo bi pobijanju njihovih tvrdnji.«¹¹

Lawrence J. McGinley s Koledža Saint Peter, komentariše vrijednost neprijateljski raspoloženih svjedoka s obzirom na zabilježene događaje: »Prije svega, očevici događaja o kojima se govorilo još uvijek su bili živi kad je predanje bilo potpuno oblikovano; a među tim očevicima su se nalazili ljuti neprijatelji novog vjerskog pokreta. Uprkos tome, predanje je prenosilo niz opisa dobro poznatih djela, i javno naučavalo principe i načela u vrijeme u koje bi lažne izjave mogle biti, i svakako bi bile, osporene.«¹⁶

Stručnjak za Novi Zavjet, Robert Grant, sa Univerziteta u Chicagu zaključuje: »U vrijeme kad su ona (sinoptička evanđelja) napisana, ili se pretpostavlja da su bila napisana, bilo je očevidaca i njihovo se svjedočanstvo nije moglo potpuno zanemariti... To znači da evanđelja moraju biti smatrana uveliko pouzdanim svjedočanstvima života, smrti i uskrsnuća Isusa Krista.«¹⁷

Will Durant, stručnjak u oblasti istraživanja povijesti, koji je cijeli svoj život proveo analizirajući izvještaje iz starog vijeka, piše: »Uprkos predrasudama i unaprijed stvorenom teološkom mišljenju evanđelista, oni bilježe mnogo događaja koje bi neko ko izmišlja priču zasigurno sakrio – nadmetanje apostola oko toga ko bi od njih bio najveći u Božijem kraljevstvu, bijeg nakon što je Isus uhvaćen, Petrovo odricanje, Isusova nemoć da čini čuda u Nazaretu, u Galileji, primjedbe koje su davali neki slušaoci da je Isus lud, njegova nesigurnost u poslanje koju je imao u prvim danima službe, priznanje nepoznavanja budućnosti, trenuci ogorčenja, uzvik očajanja na križu; svako ko čita ove prizore ne može dovesti u sumnju stvarnost lika o kojem se govori. Da bi nekolicina priprostih ljudi u jednom naraštaju mogla izmisliti

tako moćnu i dopadljivu ličnost, toliko moralno uzvišenu, s tako nadahnjujućom vizijom ljudskog bratstva, bilo bi čudo, daleko nevjerovatnije od svih onih zabilježениh u evanđeljima. Nakon dva vijeka intenzivne kritike i provjere, opisi života, karaktera i poučavanja Isusa Krista ostaju razložno jasni, i čine najfascinantniji lik u povijesti zapadnog svijeta.«¹⁸

Provjera vanjskih dokaza

Treći test povijesnog značenja odnosi se na vanjske dokaze. Tu se postavlja pitanje da li drugi povijesni dokumenti potvrđuju ili osporavaju unutarnje svjedočanstvo samih dokumenata. Drugim riječima, koji izvori postoje, odvojeno od dokumenata koji se analiziraju, a koji potvrđuju njihovu tačnost, pouzdanost i autentičnost?

Gottschalk tvrdi da je »*podudaranje* ili *saglasnost* s drugim povijesnim ili naučnim činjenicama često presudna za provjeru dokaza, bilo da postoji samo jedan svjedok ili više njih.«¹⁵

Dva prijatelja apostola Ivana potvrđuju unutarnje dokaze koji stoje u njegovim izvještajima. Povjesničar Euzebije sačuvao je pisma Papija, biskupa Hijerapola (130. god. pos. Kr.): »Starješina (apostol Ivan) znao je reći i ovo: 'Budući da je Marko bio Petrov tumač, tačno je zapisao sve što je on (Petar) spomenuo, bilo da se radi o Kristovim riječima ili djelima, ali ipak ne prema redosljedu. Jer on Gospoda niti je lično slušao niti bio njegov drug; nego se, kao što sam već rekao, docnije pridružio Petru, koji je prilagodio njegovo učenje prema potrebama, a ne kao da je on prikupljao izreke Gospoda Isusa. Stoga Marko nije načinio nijednu grešku, budući je samo zapisivao ono što mu je bilo spomenuto; jer on je posebnu pažnju posvetio jednoj stvari: da ne izostavi ništa od onoga što je čuo i da ne doda neku lažnu izjavu.«¹⁹

Irenej, biskup Liona (180. godine bio je učenik Polikarpa, biskupa Smirne, koji je osamdeset šest godina bio kršćanin i učenik apostola Ivana), pisao je: »Matej je svoje evanđelje objavio među Hebrejima (tj. Židovima) na njihovom vlastitom jeziku, kad su Petar i Pavao propovijedali evanđelje u Rimu te tamo

osnovali crkvu. Nakon njihovog odlaska (tj. smrti, koja se prema opšteprihvaćenom predanju dogodila u doba Neronovih progona 64. god.) Marko, učenik i tumač Petrov, prenio nam je u pisanom obliku suštinu Petrovih propovijedi. Luka, sljedbenik Pavlov, zapisao je u knjigu evanđelje koje je propovijedao njegov učitelj. Potom je Ivan, Gospodov učenik, koji se naslonio na njegova prsa (Ivan 13:25; 21:20) i sâm napisao Evanđelje, dok je živio u Efezu u Aziji.«²⁰

Arheologija nam često pribavlja snažne vanjske dokaze. Ona doprinosi biblijskom kriticizmu – ne u oblasti nadahnuća ili otkrivenja – nego pružajući nam precizne dokaze o tačnosti zabilježenih događaja. Arheolog Joseph Free piše: »Arheologija je potvrdila nebrojeno mnogo biblijskih poglavlja koja su kritičari odbacili kao nepovijesne ili kontradiktorne poznatim činjenicama.«²¹

Već smo vidjeli kako je arheologija prouzrokovala da Sir William Ramsey promijeni svoje prvobitno negativno ubjeđenje o povijesnom značaju Lukinog rada te da dođe do zaključka da je Knjiga Djela apostolskih tačna u svojim opisima geografskih područja, starina, te društvene sredine u Maloj Aziji.

F.F. Bruce bilježi da »tamo gdje se sumnjalo na Lukinu netačnost, upravo je, nekim vanjskim dokazima, potvrđena tačnost te se može opravdano reći da je arheologija potvrdila izvještaje Novoga Zavjeta.«²²

Povjesničar A.N. Sherwin-White piše da je »što se tiče Djela apostolskih potvrda povijesnog značaja apsolutna.« On nastavlja dalje i kaže da »svaki pokušaj da se odbaci osnovni povijesni značaj Djela, čak i u najmanjoj pojedinosti, sad izgleda besmisleno. Rimski su ih povjesničari davno primili za istinu.«²³

Nakon što sam i sâm pokušao slomiti povijesni značaj i vrijednost Svetog Pisma, došao sam do zaključka da je ono povijesno dostojno povjerenja. Ako neko odbaci Bibliju kao nepouzdanu u povijesnom smislu, onda bi morao odbaciti gotovo cjelokupnu književnost starog vijeka. Jedan problem s kojim se neprestano suočavam je

želja velikog broja ljudi da jedan standard provjere primijene na svjetovnu literaturu, a drugi na Bibliju. Moramo primijeniti isti test, bilo da je književnost koju istražujemo svjetovna ili religijska. Kad tako učinimo, vjerujem da možemo reći: »Biblija je dostojna povjerenja i povijesno je pouzdana u svojim svjedočanstvima o Isusu.«

Dr. Clark H. Pinnock, profesor sistematske teologije na Regent Koledžu, izjavljuje: »Ne postoji nijedan dokument iz starog vijeka koji je potvrđen s toliko izvrsnih zbirki tekstualnih i povijesnih svjedočanstava, i koji tako izvanredno nudi niz povijesnih podataka na osnovu kojih se može donijeti razumna odluka. Poštena osoba ne može odbaciti takvu vrstu izbora. Skepticizam prema povijesnim spisima kršćanstva zasnovan je na besmislenim (tj. protivprirodnim) predrasudama.«²⁴

Bilješke uz četvrto poglavlje

1. Millar Burrows, *What Mean These Stones*, (New York: Meridian Books, 1956), str. 52.
2. William F. Albright, *Recent Discoveries in Bible Lands*, (New York: Funk and Wagnalls, 1955), str. 136.
3. William F. Albright, *Christianity Today*, Vol. 7, Jan. 18. 1963, str. 3.
4. Sir William Ramsay, *The Bearing of Recent Discovery on the Trustworthiness of the New Testament*, (London: Hodder and Stoughton, 1915), str. 222.
5. John A.T. Robinson, *Redating the New Testament*, (London: SCM Press, 1976).
6. Simon Kistenmaker, *The Gospels in Current Study*, (Grand Rapids: Baker Book House, 1972), str. 48-49.
7. A.H. McNeile, *An Introduction to the Study of the New Testament*, (London: Oxford University Press, 1953), str. 54.
8. Paul L. Maier, *First Easter: The True and Unfamiliar Story*, (New York: Harper and Row, 1973), str. 122.
9. William F. Albright, *From the Stone Age to Christianity* (second edition). (Baltimore: Johns Hopkins Press, 1946), str. 297-298.
10. C. Sanders, *Introduction to Research in English Literary History*, (New York: MacMillan Company, 1952), str. 143. sl.
11. F.F. Bruce, *The New Testament Documents: Are They Reliable?* (Downers Grove, Ill. 60515: Inter Varsity Press, 1964), str. 16 sl.; str. 33.
12. Sir Frederic Kenyon, *The Bible and Archaeology*, (New York: Harper and Row, 1940), str. 288-289.

13. J. Harold Greenlee, *Introduction to New Testament Textual Criticism*, (Grand Rapids: William B. Eerdmans Publishing Company, 1964), str. 16.
14. John Warwick Montgomery, *History and Christianity*, (Downers Grove, Ill.: Inter Varsity Press, 1971), str. 29.
15. Louis R. Gottschalk, *Understanding History*, (New York: Knopf, 1969, 2nd ed), str. 150; str. 161; str. 168.
16. Lawrence J. McGinley, *Form Criticism of the Synoptic Healing Narratives*, (Woodstock, Maryland: Woodstock College Press, 1944), str. 25.
17. Robert Grant, *Historical Introduction to the New Testament*, (New York: Harper and Row, 1963), str. 302.
18. Will Durant, *Caesar and Christ*, in *The Story of Civilization*, Vol. 3, (New York: Simon & Schuster, 1944), str. 557.
19. Eusebius, *Ecclesiastical History*, Book 3, Chapter 39.
20. Irenaus, *Against Heresies*, 3.1.1.
21. Joseph Free, *Archaeology and Bible History*, (Wheaton, Ill: Scripture Press, 1969), str. 1.
22. F.F. Bruce, »Archaeological Confirmation of the New Testament«, in *Revelation and the Bible*, Edited by Carl Henry, (Grand Rapids: Baker Book House, 1969), str. 331.
23. A.N. Sherwin-White, *Roman Society and Roman Law in the New Testament*, (Oxford: Clarendon Press, 1963), str. 189.
24. Clark Pinnock, *Set Forth Your Case* (New Jersey: The Craig Press, 1968), str. 58.

5

Ko bi umro za laž?

Područje koje se često previđa pri napadima na kršćanstvo jeste preobražaj Isusovih apostola. Njihovi promijenjeni životi daju pouzdano svjedočanstvo o vjerodostojnosti tvrdnji kršćanstva. Budući da je kršćanska vjera povijesna, da bismo je istražili moramo se snažno osloniti i na pismena i na usmena svjedočanstva.

Postoji mnogo definicija »povijesti«, ali meni se najviše sviđa ona koja kaže da je povijest »znanje o prošlosti zasnovano na svjedočanstvu«. Ljude koji kažu: »Ja ne vjerujem da je to dobra definicija«, pitam: »Vjerujete li da je Napoleon živio?« Gotovo uvijek odgovore: »Da, vjerujemo.« »Jeste li ga ikad vidjeli?« pitam, a oni priznaju da nisu. »Pa kako onda znate za njega?« I eto, saznajem da se pouzdaju u svjedočanstvo.

Ova definicija povijesti ima jedan značajan problem. Svjedočanstvo mora biti pouzdano ili će slušalac biti dezinformisan. Kršćanstvo obuhvaća znanje o prošlosti zasnovano na svjedočanstvu, pa zato moramo upitati: »Jesu li izvorna usmena svjedočanstva o Isusu vjerodostojna? Možemo li se pouzdati da su tačno prenijela ono što je Isus rekao i učinio?« Ja vjerujem da jesu.

Mogu se pouzdati u svjedočanstva apostola jer je od tih dvanaest ljudi, jedanaestero umrlo mučeničkom smrću zbog dvije istine: Kristovog uskrsnuća i uvjerenja da je bio Božiji Sin. Zbog toga

su mučeni i šibani te, naposljetku, ubijeni nekom od najokrutnijih metoda poznatih u tom vremenu:

1. Petar – raspet
2. Andrija – raspet
3. Matej – ubijen mačem
4. Ivan – umro prirodnom smrću
5. Jakov, sin Alfejev – raspet
6. Filip – raspet
7. Šimun – raspet
8. Tadej – ubijen strijelama
9. Jakov, Isusov brat – kamenovan
10. Toma – proboden kopljem
11. Bartolomej – raspet
12. Jakov, sin Zebedejev – ubijen mačem

Odgovor koji često dolazi u horu glasi: »Pa šta? Mnogo ljudi je umrlo za laž; šta to dokazuje?«

Tačno, mnogi ljudi su umrli za laž, s tim što su oni mislili da je to istina. Ali ako se uskrsnuće nije dogodilo (dakle, ako je to bila laž), učenici su to morali znati. Ne nalazim načina kojim bih dokazao da su mogli biti prevareni. Prema tome, ovih jedanaest ljudi ne samo da je umrlo za laž – upravo ovdje leži zamka – nego su i znali da je to laž. Bilo bi teško pronaći jedanaest ljudi u povijesti koji su umrli za laž, znajući da to jest laž.

Da bismo shvatili to što su ti ljudi učinili, moramo biti svjesni nekih činilaca. Prije svega, kad su apostoli pisali ili govorili, činili su to kao očevici događaja koje su opisivali.

Petar je rekao: »Doista, nismo vam obznanili moć i dolazak Gospoda našega Isusa Krista slijedeći izmudrene priče, nego bijasmo očevici njegove veličanstvenosti.« (2. Petrova 1:16) Apostoli su zasigurno znali razliku između mita ili legende na jednoj strani, i stvarnosti na drugoj.

Ivan je naglasio gledište očevica sa stanovišta židovske spoznaje: »Što bijaše od početka, što smo čuli, što svojim očima vidjeli, u što se zagledali i što naše ruke opipaše o Riječi života – a život

se očitova, i vidjeli smo, i svjedočimo, i navješćujemo vam život vječni koji bijaše kod Oca i nama se očitova – što smo vidjeli i čuli, navješćujemo i vama, da i vi imate zajedništvo s nama; a naše je zajedništvo s Ocem i sa Sinom njegovim Isusom Kristom.« (1. Ivanova 1:1-3)

Luka je rekao: »Budući da već mnogi poduzeše sastaviti prikaz o događajima koji su se ispunili među nama, onako kako nam ih predadoše oni koji su od početka bili očevici i sluge Riječi, to i ja odlučih – pošto sam pomno ispitao sve od početka – da ti to po redu napišem.« (Luka 1:1-3)

Potom u Djelima apostolskim, Luka opisuje period od četrdeset dana nakon uskrsnuća tokom kojeg su Isusa njegovi sljedbenici pažljivo posmatrali: »Prvu sam knjigu...sastavio o svemu što Isus stade činiti i poučavati do dana u koji bi uznesen, pošto po Duhu Svetome dade upute apostolima koje izabra. Njima se, poslije svoje muke, i mnogim dokazima pokaza da je živ, četrdeset im se dana ukazujući i govoreći im o onome što se tiče kraljevstva Božijega.« (Djela 1:1-3)

Ivan posljednji dio svog evanđelja započinje riječima: »I mnoga druga znamenja učini Isus pred svojim učenicima, koja nisu zapisana u ovoj knjizi.« (Ivan 20:30)

Glavni sadržaj ovih svjedočanstava očevidaca bilo je uskrsnuće. Apostoli su bili svjedoci njegovog uskrslog života:

Luka 24:48	Djela 3:15
Ivan 15:27	Djela 4:33
Djela 1:8	Djela 5:32
Djela 2:24,32	Djela 10:39
Djela 10:41	1. Ivanova 1:2
Djela 13:31	Djela 22:15
1. Korinćanima 15:4-9	Djela 23:11
1. Korinćanima 15:15	Djela 26:16

Drugo, apostoli su i sami morali biti uvjereni da je Isus uskrsnuo od mrtvih. U početku nisu vjerovali. Otišli su i sakrili se. (Marko 14:50) Nisu oklijevali da izraze svoje sumnje. Povjerovali su tek

nakon obilnih i ubjedljivih dokaza. Tu je i Toma koji je rekao da neće povjerovati da je Krist uskrsnuo od mrtvih sve dok ne stavi svoj prst u rane od čavala. Toma je kasnije mučeničkom smrću umro za Krista. Zar se prevario? Dao je svoj život u zalag da nije.

Potom Petar. On se nekoliko puta odrekao Krista tokom sudskog procesa i muke. Naposljetku ga je i napustio. Ali nešto se dogodilo toj kukavici. Nedugo nakon Isusovog raspeća i ukopa, Petar se pojavio u Jerusalemu hrabro propovijedajući, pod prijatnjom smrću, da je Isus bio Krist te da je uskrsnuo. Na kraju je Petar raspet glavom nadolje. Zar se prevario? Šta mu se dogodilo? Šta ga je tako dramatično preobrazilo u odvažnog Kristovog svjedoka lavljeg srca? Zašto je bio spreman da umre za Isusa? Jedino objašnjenje kojim sam zadovoljan je ono iz 1. Korinćanima 15:5 koje kaže: »I onda se ukaza Kefi (Petru).« (vidi Ivan 1:42)

Klasičan primjer čovjeka koji je bio uvjeren protiv svoje volje jeste Jakov, Isusov brat (Matej 13:55; Marko 6:3). Iako Jakov prvobitno nije bio jedan od Dvanaesterice (Matej 10:2-4), kasnije je bio priznat za apostola (Galaćanima 1:19), kao što su bili i Pavao i Barnaba (Djela 14:14). Dok je Isus bio živ, Jakov nije vjerovao da je njegov brat Božiji Sin (Ivan 7:5). Možda se čak i on, zajedno s drugom Isusovom braćom i sestrama, rugao Isusu: »Želiš da ti ljudi vjeruju? Zašto onda ne odeš u Jerusalemi i tamo činiš svoja djela?« Jakovu je vjerovatno bilo ponižavajuće da Isus ide naokolo i nanosi sramotu porodici svojim besmislenim tvrdnjama (»Ja sam put i istina i život. Niko ne dolazi k Ocu osim po meni.« – Ivan 14:6; »Ja sam trs, vi loze.« – Ivan 15:5; »Ja sam pastir dobri...i moje (ovce) poznaju mene.« – Ivan 10:14) Šta biste vi mislili da vaš brat kaže nešto takvo?

Ali nešto se dogodilo Jakovu. Nakon što je Isus bio raspet i sahranjen, Jakov je počeo propovijedati u Jerusalemu. Njegova je poruka glasila da je Isus umro za grijeh, da je uskrsnuo i da je živ. Naposljetku je Jakov postao jedan od vođa crkve u Jerusalemu, te napisao i poslanicu koja počinje riječima: »Jakov, sluga Boga i Gospoda Isusa Krista.« Svoga brata! Jakov je na kraju umro mučeničkom smrću. Kamenovan je za službovanja Velikog

svećenika Ananije (prema Josipu Flaviju). Zar se Jakov prevario? Nije, jer postoji vjerodostojno objašnjenje, opet u 1. Korinćanima 15:7, koje kaže: »Potom se ukaza Jakovu.«

Da je uskrsnuće bilo laž, apostoli bi to znali. Zar su htjeli objektiviječiti divovsku obmanu? Imajući u vidu ono što znamo o moralnom kvalitetu njihovog života, ta je mogućnost jednostavno nedosljedna. Pa sami su osuđivali svaku laž, a isticali poštenje. Podsticali su ljude da upoznaju istinu. Povjesničar Edward Gibbon u svom čuvenom djelu *The History of the Decline and Fall of Roman Empire* (Povijest propasti i pada Rimskog carstva) kaže da je »najčistija i stroga moralnost prvih kršćana« jedan od pet razloga za ubrzano širenje kršćanstva. Michael Green, dekan na bogoslovskom Koledžu St. John u Nottinghamu, primjećuje da je vjera u uskrsnuće »bila ta koja je slomljene sljedbenike raspetog učitelja pretvorila u odvažne svjedoke i mučenike prve crkve. To uvjerenje je Isusove sljedbenike razlikovalo od Židova i svrstalo ih u zajednicu uskrsnuća. Mogli ste ih hapsiti, bičevati, ubiti ih, ali ih ničim niste mogli natjerati da se odreknu svog uvjerenja da je 'Isus treći dan uskrsnuo od mrtvih'.«¹

Treće, hrabro ponašanje apostola odmah nakon što su se uvjerili u uskrsnuće, čini nevjerovatnom pomisao da je sve bila obmana. Oni su postali smioni gotovo preko noći. Petar, koji se odrekao Krista, nakon uskrsnuća je hrabro ustao i čak pod prijatnjom smrću objavio da je Isus živ. Vlasti su hapsile Kristove sljedbenike i strahovito ih tukli, a oni bi se ipak uskoro potom vraćali na ulice i govorili o Isusu (Djela 5:40-42). Njihovi su prijatelji opažali njihovu vedrinu i oduševljenje, a neprijatelji njihovu hrabrost. Nisu propovijedali u nekoj nepoznatoj varoši, nego u Jerusalemu.

Isusovi sljedbenici se ne bi mogli suočiti s mučenjem i smrću da nisu bili uvjereni u njegovo uskrsnuće. Jednoglasnost njihove poruke i opšte ponašanje bilo je nevjerovatno. Slabe su šanse da jedna tako velika grupa bude složna, a ipak su se oni svi saglasili oko istine o uskrsnuću. Da su bili prevaranti, teško bi bilo objasniti zašto se onda makar jedan od njih nije slomio prod pritiskom.

Pascal, francuski apologet, piše: »Tvrđnja da su apostoli bili prevaranti, sasvim je besmislena. Pokušajmo slijediti tu optužbu

do njezinog logičkog zaključka: Predstavimo sebi tih dvanaest muškaraca koji se sastaju nakon smrti Isusa Krista, te dogovaraju zavjeru da kažu kako je on uskrsnuo. Time bi otpočeli napad, kako na građanske, tako i na vjerske vlasti. A ljudsko srce je čudno nestalno i prevrtljivo; poljulja se obećanjima, materijalne stvari ga dovode u iskušenje. Da je i jedan jedini čovjek među njima popustio tim primamljivim iskušenjima, ili popustio pod prijetnjama zatvora i mučenja, svi bi bili izgubljeni.«²

Michael Green se pita: »Kako to da su se gotovo preko noći pretvorili u nesavladivu družinu entuzijasta koji hrabro pružaju otpor protivnicima, cinizmu, porugama, tegobama, zatvoru i smrti na tri kontinenta, dok posvuda propovijedaju Isusa i uskrsnuće?«³

Jedan nepoznati pisac slikovito opisuje promjene koje su se dogodile u životima apostola: »Na dan raspeća bili su ispunjeni tugom; a prvog dana u sedmici radošću. Pri raspeću su bili beznadni; a prvoga dana u sedmici srca su im gorjela sigurnošću i nadom. Kad je glas o uskrsnuću tek stigao, bili su skeptični i teško ih je bilo uvjeriti, ali kad su se jednom osvjedočili nikad više nisu posumnjali. Šta bi moglo objasniti tako začuđujuću promjenu u tim ljudima, za tako kratko vrijeme? Prosto uklanjanje tijela iz groba nikako ne bi moglo preobraziti njihov duh i karakter. Tri dana nisu dovoljna da nikne legenda koja bi toliko utjecala na njih. Da bi neka legenda narasla potrebno je vrijeme, mnogo vremena. Prema tome, ovo je psihološka činjenica koja zahtijeva potpuno objašnjenje. Razmislite o karakteru tih svjedoka, muškarci i žene koji su svijetu dali najviše etičko učenje koje je ikad postojalo, i koji su štaviše, prema svjedočenju njihovih neprijatelja, to učenje i živjeli. Sjetite se psihološkog apsurdna, predstavljajući sebi sliku male grupice poraženih strašljivaca koja jednog dana sjedi šćučurena u gornjoj sobi, da bi se samo nekoliko dana kasnije pretvorila u četu koju nikakav progon nije mogao ušutkati – i onda ovu dramatičnu promjenu pokušajte pripisati ničemu uvjerljivijem nego bijednoj izmišljotini koju su pokušali utrapiti svijetu. To jednostavno ne bi imalo smisla.«

Kenneth Scott Latourette piše: »Dejstvo uskrsnuća i silaska Svetog Duha na učenike bili su...od glavnog značaja. Od

obeshrabrenih, razočaranih muškaraca i žena koji su s tugom gledali na dane kad su se nadali da je Isus 'onaj koji će spasiti Izrael', preobratali su se u četu oduševljenih svjedoka.«⁴

Paul Little pita: »Zar su ti ljudi, koji su utjecali na to da se preobrazi moralna struktura društva, hotimični lažljivci ili zavedeni luđaci? Teže je povjerovati u to, nego u samu činjenicu uskrsnuća, a uz to, nema ni trunke dokaza koji bi takvo šta podržali.«⁵

Postojanost apostola, čak i do smrti, ne može se objasniti tek tako. Prema enciklopediji *Britannica*, Origen je zabilježio da je Petar bio raspet glavom nadolje. Herbert Workman opisuje Petrovu smrt: »Tako su Petra, kao što je predskazao naš Gospod, 'opasali' drugi i 'odveli' da umre na Aurelijevoj cesti, na zlu mjestu, u blizini Neronovih vrtova na Vatikanskom brdu, gdje je tako mnogo njegove sabraće već umrlo strašnom, okrutnom smrću. Na svoj je vlastiti zahtjev bio raspet s glavom nadolje, jer je smatrao da nije dostojan da umre na isti način na koji je umro njegov Učitelj.«⁶

Harold Mattingly u svom povijesnom tekstu piše: »Apostoli Sv. Petar i Sv. Pavao, zapečatili su svoje svjedočanstvo vlastitom krvlju.«⁷ Tertulijan je napisao da »nema čovjeka koji bi bio spreman da umre ukoliko nije siguran da umire za istinu.«⁸ Harvardski profesor prava Simon Greenleaf, čovjek koji je godinama držao predavanja o tome kako slomiti svjedoka i utvrditi da li laže ili govori istinu, zaključuje: »Ratni vojni anali jedva da pružaju jedan primjer takve herojske postojanosti, strpljenja i nepokolebljive hrabrosti. Oni su imali svaki mogući motiv da temeljno preispitaju osnove svoje vjere i dokaze o glavnim činjenicama i istinama koje su zastupali.«⁹

Apostoli su prošli test smrti da bi potvrdili tačnost onoga što su navješćivali. Ja vjerujem da se mogu pouzdati u njihovo svjedočanstvo daleko više nego što se mogu pouzdati u svjedočanstva većine ljudi koje danas susrećem, ljudi koji nisu spremni čak ni da pređu preko ulice radi svojih uvjerenja, a kamoli da umru za njih!

Bilješke uz peto poglavlje

1. Michael Green, »Editor's Preface« In George Eldon Ladd, *I Believe in the Resurrection of Jesus*, (Grand Rapids: William B. Eerdmans Publishing Co., 1975).
2. Robert W. Gleason (Ed.), *The Essential Pascal*, Trans. by G.F. Pullen (New York: Mentor-Omega Books, 1966), str. 187.
3. Michael Green, *Man Alive!* (Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1968), str. 23-24.
4. Kenneth Scott Latourette, *A History of Christianity*, (New York: Harper and Brothers Publishers, 1937), Vol. I, str. 59.
5. Paul Little, *Know Why You Believe*, (Wheaton, Ill.: Scripture Press Publications, Inc., 1971), str. 63.
6. Herbert B. Workman, *The Martyrs of the Early Church*, (London: Charles H. Kelly, 1913), str. 18-19.
7. Harold Mattingly, *Roman Imperial Civilization*, (London: Edward Arnold Publishers, Ltd., 1967), str. 226.
8. Gaston Foote, *The Transformation of the Twelve*, (Nashville: Abingdon Press, 1958), str. 12.
9. Simon Greenleaf, *An Examination of the Testimony of the Four Evangelists by the Rules of Evidence Administered in the Courts of Justice*, (Grand Rapids: Baker Book House, 1965, Reprint of 1874 edition. New York: J. Cockroft and Co.), str. 29.

6

Kakva korist od mrtvog Mesije?

Mnogo je ljudi umrlo za uzvišene ciljeve. Sjetite se studenta iz San Diega koji se spalio protestujući protiv rata u Vijetnamu. Šezdesetih godina prošlog vijeka mnogi budisti su se spalili da bi privukli pažnju svjetske javnosti na Jugoistočnu Aziju.

Problem koji su imali apostoli bio je u tome što je njihov uzvišeni cilj umro na križu. Vjerovali su da je Isus bio Mesija. Ni na kraj pameti im nije bilo da bi mogao umrijeti. Bili su ubijeđeni da je on bio taj koji je trebao uspostaviti Božije kraljevstvo, te vladati nad narodom Izraela.

Da bismo razumjeli odnos koji su apostoli imali s Kristom te zašto im je križ bio tako neshvatljiv moramo shvatiti stav o Mesiji koji je vladao u ono vrijeme.

Isusov život i njegovo naučavanje, bili su u velikoj suprotnosti sa židovskim mesijanskim nagađanjima onog doba. Židove su od djetinjstva učili da će Mesija, kad dođe, biti pobjedonosni vladar i politički vođa. On će židovski narod osloboditi iz ropstva i obnoviti Izrael postavljajući ga na mjesto koje mu pripada. Mesija koji trpi, bio je »potpuno stran židovskom shvaćanju pojma mesijanstva.«¹

F.F. Scott ovako opisuje Kristovo doba: »...taj je period bio posebno ispunjen uzbuđenjima. Vjerskim je vođama bilo gotovo nemoguće da zadrže oduševljenje naroda koji je posvuda očekivao

pojavu obećanog Izbavitelja. To raspoloženje iščekivanja je bez sumnje bilo povećano događajima iz skorašnje povijesti.

Tokom dužeg vremenskog perioda, koji je obuhvaćao više od jednog naraštaja, Rimljani su sve žešće napadali na židovsku slobodu, a njihove su represivne mjere i surovost kod naroda podstakle snažan duh rodoljublja. San o čudesnom oslobođenju i mesijanskom kralju koji će to oslobođenje sprovesti u djelo je u to kritično vrijeme poprimio novo značenje; ali to samo po sebi nije bilo ništa novo. U pozadini tih previranja, koja su zabilježena i u evanđeljima, možemo raspoznati dug period rastućeg iščekivanja.

Velikom broju ljudi Mesija je ostao isto ono što je bio Izaiji i njegovim savremenicima – Sin Davidov koji će židovskom narodu donijeti pobjedu i blagostanje. U svjetlu navoda koje imamo u evanđeljima, teško da bismo mogli sumnjati da je sveopšte shvaćanje pojma Mesije, bilo uglavnom nacionalno i političko.«²

Židovski naučnik, Joseph Klausner, piše: »Mesija je sve više postajao ne samo nadmoćni politički vođa, nego i čovjek nadmoćnih moralnih kvaliteta.«³

Jacob Gartenhuš prenosi preovlađujuća židovska uvjerenja u Kristovo vrijeme: »Židovi su očekivali Mesiju koji će ih osloboditi od ugnjetavanja koje su nad njima vršili Rimljani...mesijanska nada se, u osnovi, odnosila na nacionalno oslobođenje.«⁴

Židovska Enciklopedija navodi da su Židovi »čeznuli za obećanim izbaviteljem koji će doći iz doma Davidova i koji će ih osloboditi jarma omraženog stranog uzurpatora, te staviti tačku na bezbožnu rimsku vladavinu, a uspostaviti svoje kraljevstvo mira i pravednosti.«⁵

U to vrijeme Židovi su utočište tražili u obećanom Mesiji. Apostoli su imali jednaka uvjerenja kao i svi drugi ljudi oko njih. Kao što kaže Millar Burrows: »Isus je bio drukčiji od onoga što su Židovi očekivali da će biti sin Davidov, da su čak i njegovi učenici smatrali kako je nemoguće s njim povezati pojam Mesije.«⁶ Isusovo nimalo uvijeno saopštenje da će biti raspet, učenici nisu nikako dobro primili (Luka 9:22). A.B. Bruce primjećuje da se »čini kako je postojala nada da je Isus previše turobno gledao na cijelu

situaciju, te da će se njegova zebnja ispostaviti neosnovanom... raspeti Mesija bio je skandal, i apostolima sasvim protivrječan; baš kao što je nastavio da bude i većini Židova čak i nakon što je Gospod uznesen u slavu.«⁷

Alfred Edersheim, nekadašnji predavač Septuaginte^{3*} na Oxfordu, s pravom je zaključio da je »za Krista najneprikladnije bilo vrijeme u kojem je živio.«⁸

U Novom Zavjetu jasno opažamo stav apostola prema Kristu: njihovo očekivanje Mesije koji će uspostaviti svoju vladavinu. Nakon što je Isus svojim učenicima rekao da mora otići u Jerusalem, te da će tamo stradati, Jakov i Ivan su tražili da im obeća da će u njegovom kraljevstvu sjediti jedan njemu zdesna a drugi slijeva (Marko 10:32-38). O kakvom su dakle Mesiji oni razmišljali? O Mesiji koji će stradati, biti raspet? Ne, nego o političkom vladaru. Isus im je pokazao da su pogrešno shvatili njegovo poslanje; nisu znali šta traže. Kad je Gospod predskazao svoju muku i raspeće, Dvanaesterica nisu mogla razumjeti o čemu govori (Luka 18:31-34). Zbog svoga su porijekla i odgoja vjerovali da se nalaze u nečemu dobrom. A onda je došla Golgota. Sva nada da je Isus bio njihov Mesija u trenu je nestala. Obeshrabreni su se vratili svojim kućama. Sve te godine bile su potrošene uludo.

Dr. George Eldon Ladd, profesor Novoga Zavjeta na Fuller teološkom seminaru, piše: »Radi toga su ga njegovi učenici i napustili kad je uhvaćen. Njihovi su umovi bili apsolutno prožeti idejom o pobjedonosnom Mesiji čija će uloga biti da savlada svoje neprijatelje, tako da kad su ga vidjeli slomljenog i okrvavljenog pod udarcima biča – beznadežnog zatvorenika u Pilatovim rukama – te kad su vidjeli kako ga odvode i prikivaju na križ da umre poput kakvog zločinca, sve su se njihove mesijanske nade o Isusu razbile u paramparčad. Ispravna je ona psihološka činjenica da svi mi čujemo ono što smo pripremljeni čuti. Isusovo navješćivanje vlastite muke i smrti stizalo je u gluhe uši. Učenici, uprkos njegovim upozorenjima, nisu bili spremni za to...«⁹

Ali nekoliko sedmica nakon raspeća, uprkos svojim ranijim

3* *Septuaginta* – grčki prijevod Starog Zavjeta – prim. prev.

sumnjama, učenici su bili u Jerusalemu navješćujući Isusa Spasiteljem i Gospodom, židovskim Mesijom. Jedino razumno objašnjenje za tu promjenu nalazim u 1. Korinćanima 15:5 »i da se ukaza...Dvanaesterici«. Šta bi drugo prouzrokovalo da do jučer očajni ljudi krenu u svijet i stradaju i umiru za rassetog Mesiju? Nema sumnje dakle da im se »pokazao da je živ, četrdeset im se dana ukazujući i govoreći im o onome što se tiče kraljevstva Božijega.« (Djela 1:3)

Da, mnogo je ljudi umrlo za uzvišene ciljeve, ali je uzvišeni cilj apostola umro na križu. Samo je uskrsnuće i kontakt s Kristom koji je došao nakon toga, uvjerio njegove sljedbenike da je on Mesija. I sve do naših dana oni o tome svjedoče, ne samo svojim ustima i životima, nego i svojom smrću.

Bilješke uz šesto poglavlje

1. *Encyclopaedia International*, 1972, Vol. 4, str. 407.
2. Ernest Findlay Scott, *Kingdom and the Messiah*, (Edinburgh: T. & T. Clark, 1911), str. 55.
3. Joseph Klausner, *The Messianic Idea in Israel*, (New York: The MacMillan Co., 1955), str. 23.
4. Jacob Gartenhaus, »The Jewish Conception of the Messiah«, *Christianity Today*, March 13, 1970, str. 8-10.
5. *The Jewish Encyclopaedia*, (New York: Funk and Wagnalls Co., 1906), Vol. 8, str. 508.
6. Millar Burrows, *More Light on the Dead Sea Scrolls*, (London: Secker & Warburg, 1958), str. 68.
7. A.B. Bruce, *The Training of the Twelve* (original 1894.) (Grand Rapids: Kregel Publications, 1971), str. 177.
8. Alfred Edersheim, *Sketches of Jewish Social Life in the Days of Christ*, (reprint edition; Grand Rapids: William B. Eerdmans Publishing Co., 1960), str. 29.
9. George Eldon Ladd, *I Believe in the Resurrection of Jesus*, (Grand Rapids: William B. Eerdmans Publishing Co., 1975), str. 38.

7

Jeste li čuli šta se dogodilo Savlu?

Moj prijatelj Jack, koji je držao predavanja na velikom broju univerziteta, veoma se iznenadio kad je jedne prilike stigao u studentski grad. Otkrio je da su studenti za tu večer organizovali javnu raspravu koja bi se odvijala između njega i »univerzitetskih ateista«. Njegov je protivnik bio jedan rječiti profesor filozofije koji je istovremeno bio i krajnje neprijateljski raspoložen prema kršćanstvu. Prvo je trebao govoriti Jack. Iznio je raznovrsne dokaze o Isusovom uskrснуću, govorio o obraćenju apostola Pavla, a onda dao i svoje svjedočanstvo o tome kako je Krist promijenio njegov život u vrijeme kad je i sâm bio student.

Kad je došao red na profesora filozofije da govori, pokazalo se da je bio veoma nervozan. Nije mogao pobiti dokaze o uskrснуću, niti Jackovo lično svjedočanstvo pa se okrenuo temi radikalnog obraćenja na kršćanstvo koje se dogodilo apostolu Pavlu. Koristio se linijom standardnog filozofskog dokaza po kojoj »ljudi često mogu biti snažno psihološki uvučeni u nešto protiv čega se bore, tako da na kraju to i sami prihvate.« Moj prijatelj se na ovo blago nasmiješio i odgovorio: »Onda vam je bolje da budete jako oprezni, gospodine, jer imate sve predispozicije da postanete kršćanin.«

Jedno od najutjecajnijih svjedočanstava u korist kršćanstva je kad je Savao iz Tarza, vjerovatno najžešći kršćanski protivnik, postao

apostol Pavao. Savao je bio vatreni pobornik hebrejstva i vjerski vođa. Budući da je rođen u Tarzu, imao je priliku da od najranijih dana bude upoznat s najnaprednijim učenjem onoga doba. Tarz je bio univerzitetski grad poznat po stoičkoj filozofiji i kulturi. Strabo, grčki geograf, hvalio je Tarz kao mjesto čiji su se stanovnici posebno interesovali za obrazovanje i filozofiju.^{1a}

Pavao je, kao i njegov otac, posjedovao rimsko državljanstvo, što je predstavljalo veliku privilegiju. Čini se da je bio dobro upoznat s helenističkom kulturom i poimanjem. Izvrsno je vladao grčkim jezikom i dijalektičkom vještinom. Citirao je čak i manje poznate pjesnike i filozofe:

Djela 17:28 – »Jer u Njemu živimo i mičemo se i jesmo (Epimenida), kao što i neki od vaših pjesnika rekoše: 'Njegov smo naime rod!' (Arat iz Sikiona, Kleant).«

1. Korinćanima 15:33 – »Ne varajte se: 'Loša druženja kvare dobre običaje' (Menader).«

Titu 1:12 – »Reče jedan od njih, njihov vlastiti prorok: 'Krićani su uvijek lašci, zvijeri opake, dangubni trbusi' (Epimenida).«

Pavao je imao židovsko obrazovanje koje se odvijalo po strogim farizejskim doktrinama. Kad mu je bilo oko četrnaest godina poslali su ga da uči kod Gamaliela, jednog od najvećih rabina toga doba, Hilelovog unuka. Pavao je tvrdio kako on nije samo farizej nego i sin farizeja (Djela Ap. 23:6). Mogao se hvaliti: »te kako sam napredovao u židovstvu iznad mnogih vršnjaka u svojem narodu, jer sam bio krajnje revan za otačka predanja« (Galaćanima 1:14).

Ako želimo shvatiti Pavlovo obraćenje, potrebno je da razumijemo zašto je bio tako žestok protivnik kršćanstva: razlog je ležao u njegovoj silnoj privrženosti židovskom Zakonu koja je u njemu pokrenula kategorično nezadovoljstvo Kristom i ranom crkvom.

Kao što piše Jacques Dupont, Pavlovi »napadi na kršćansku poruku nisu se odnosili na tvrdnje da je Isus Mesija (nego)...na to što je Isusu pripisivana uloga spasitelja, te je time Zakon lišen sve svoje vrijednosti i svrhe spasenja... (Pavao je bio) posebno žestok protivnik kršćanske vjere zbog značaja koji je pripisivao Zakonu kao putu spasenja.«²

Enciklopedija Britannica kaže da je nova judaistička frakcija, koja je sebe nazvala kršćanima, udarila u samu srž Pavlovog židovskog odgoja i rabinske nauke.^{1b} Zatiranje te frakcije postalo je njegova preokupacija (Galaćanima 1:13). Tako je Pavao krenuo na svoj pohod protiv »imena Isusa Nazarećanina« (Djela 26:9-11), progoneći njegove sljedbenike sve do smrti. Doslovno je »uništavao crkvu« (Djela 8:3). Radi toga je pošao i u Damask, s pisanim ovlaštenjem i dopuštenjem svećeničkih glavara da tamo pohvata Isusove sljedbenike i dovede ih nazad u Jerusalem na suđenje.

Tad se Pavlu nešto dogodilo. »A Savao, još uvijek odišući prijeljnom i ubojstvom suprot učenicima Gospodnjim, pođe k velesvećeniku i zaiska od njega pisma za sinagoge u Damasku, da sve koje nađe od ovoga Puta, muževe i žene, svezane dovede u Jerusalem. Putujući, približi se Damasku, i odjednom ga obasja svjetlost s neba. On pade na zemlju i začu glas što mu govori: 'Savle, Savle, zašto me progoniš?' On upita: 'Ko si, Gospode?' A on će: 'Ja sam Isus, koga ti progoniš! Nego, ustani i uđi u grad pa će ti se kazati šta trebaš činiti.' A ljudi koji su s njime putovali stajahu bez riječi; glas su doduše čuli, ali vidjeli nikoga nisu. Savao ustade sa zemlje, pa, premda otvorenih očiju, nije vidio ništa. Povedoše ga za ruku i dovedoše u Damask. I tri je dana bio obnevidio, i nije jeo niti pio.

Bijaše pak u Damasku neki učenik imenom Ananija. Njemu u viđenju reče Gospod: 'Ananija!' A on kaza: 'Evo me, Gospode!' A Gospod mu reče: 'Ustani i pođi u ulicu koja se zove Ravna, pa u Judinoj kući potraži Taržanina imenom Savao. Jer eno moli se i u viđenju vidje čovjeka imenom Ananija gdje ulazi i polaže ruke na njega da bi progledao'« (Djela 9:1-12)

Na ovom se mjestu može vidjeti zašto su se kršćani plašili Pavla. Jer Ananija odgovori: »'Gospode, od mnogih čuh o tom

čovjeku, kolika zla učini tvojim svetima u Jerusalemu. I ovdje on ima ovlast od glavaru svećeničkih da sveže sve koji prizivlju tvoje ime.' A Gospod mu reče: 'Pođi, jer je on moje izabrano sredstvo da ponese ime moje pred narode i kraljeve i sinove Izraelove. Jer ja ću mu pokazati koliko mu treba pretrpjeti za moje ime.'

Onda Ananija ode i uđe u kuću te, položivši ruke na njega, reče: 'Savle, brate, poslao me Gospod, Isus koji ti se ukaza na putu kojim si dolazio, da progledaš i ispuniš se Duhom Svetim.' I odmah mu s očiju njegovih spade nešto kao ljuške, i on progleda. Potom ustade i bi kršten te se, uzevši hranu, okrijepi.« (Djela 9:13-19a) Sâm Pavao kaže: »Nisam li (ja) Isusa, Gospoda našega, vidio?« (1. Korinćanima 9:1), i Kristovo ukazanje njemu, poredi s Kristovim ukazanjem apostolima nakon uskrsnuća. »A naposljetku, ukazao se i meni koji sam donekle nedonošće (1. Korinćanima 15:8)

Pavao ne samo da je vidio Isusa, nego ga je vidio na jedan neodoljiv način. On nije navješćivao evanđelje zato što je to odabrao, nego iz obaveze. »Jer ako navješćujem evanđelje, nije mi na slavu, jer mi je to dužnost.« (1. Korinćanima 9:16)

Obratite pažnju na to da je Pavlov susret s Isusom, a odmah potom i obraćenje, bilo iznenadno i neočekivano. »Dok sam putovao i približavao se Damasku, odjednom me, oko podneva, obasja velika svjetlost s neba.« (Djela 22:6) Pavlu nije bilo ni na kraj pameti ko bi mogla biti ta nebeska osoba. Nakon objave da je to Isus Nazarećanin, ostao je drhćući i zaprepašten.

Ne moramo poznavati sve pojedinosti, hronologiju ili psihologiju, onoga što se dogodilo Pavlu na putu za Damask, ali ono što pouzdano znamo je ovo: taj je događaj radikalno utjecao na svako područje njegovog života.

Kao prvo, drastično se promijenio Pavlov karakter. *Enciklopedija Britannica* ga prije obraćenja opisuje kao netrpeljivog, ogorčenog, revnog u proganjanju, religijskog fanatika punog predrasuda – oholog i silovite, ćudljive naravi. A nakon obraćenja opisuje ga kao strpljivog, srdačnog, istrajnog i samopožrtvovanog.^{1c} Kenneth Scott Latourette kaže: »Ono što je integrisalo Pavlov život, i podiglo njegovu, skoro neurotičnu, ćud iz mraka u trajan utjecaj, bilo je duboko i revolucionarno vjersko iskustvo.«³

Drugo, promijenio se Pavlov odnos prema Isusovim sljedbenicima. »Nekoliko dana proboravi s učenicima u Damasku.« (Djela 9:19) A kad je otišao apostolima, dočekaio je da od njih primi »desnice zajedništva.« (Galaćanima 2:9)

Treće, promijenila se Pavlova poruka. Iako je i dalje volio svoje židovsko naslijeđe, od ogorčenog protivnika pretvorio se u odlučnog pobornika kršćanske vjere. »I odmah u sinagogama stade propovijedati Isusa: 'On je Sin Božiji'« (Djela 9:20) Njegova su se intelektualna uvjerenja sasvim izmijenila. Iskustvo ga je natjeralo da prizna Isusa Mesijom, što je bilo u direktnoj suprotnost s farizejskim shvaćanjem mesijanstva. Novo razumijevanje Krista dovelo je do potpune revolucije njegovog načina razmišljanja.⁴ Jacques Dupont oštroumno primjećuje da je nakon što je »žestoko poricao da taj raspeti čovjek može biti Mesija, Pavao došao do priznanja da Isus uistinu jest Mesija, te je kao posljedicu toga ponovo razmotrio sve svoje mesijanske ideje.«²

Osim toga, sad je mogao razumjeti da je Kristova smrt na križu, za koju se u početku činilo da predstavlja Božije prokletstvo i jadan svršetak nečijeg života, zapravo značila da Bog po Kristu miri svijet sa sobom. Pavao je shvatio da je po raspeću Krist za nas postao prokletstvom (Galaćanima 3:13) te bio za nas učinjen grijehom (2. Korinćanima 5:21). Umjesto poraza, Kristova je smrt bila velika pobjeda, krunisana uskrsnućem. Križ više nije bio kamen spoticanja, već suština Božijeg mesijanskog iskupljenja. Pavlovo misionarsko propovijedanje može biti sažeto kao objašnjavanje i dokazivanje da je »Krist trebao trpjeti i uskrsnuti od mrtvih« te da »ovaj Krist je Isus koga vam ja navješćujem.« (Djela 17:3)

Četvrto, promijenila se Pavlova misija. Od mrzitelja pagana pretvorio se u njihovog misionara. S puta židovskog fanatika prešao je na put evangelizatora pagana. Pavao je, kao Židov i farizej, na pagane gledao s prezirom, kao na ljude niže vrste i manje vrijedne od Božijeg izabranog naroda. Iskustvo na putu za Damask promijenilo ga je u posvećenog apostola čija je životna misija postala usmjerena ka pomaganju paganima. Pavao je u Kristu koji mu se ukazao prepoznao Spasitelja svih naroda. Tako je od ortodoksnog farizeja čiji je zadatak bio da očuva strogi

judaizam, postao propagator onoga što je nova radikalna frakcija nazivala kršćanstvom, koje je donedavno tako silovito napadao. U njemu se dogodila takva promjena da »Svi koji su ga slušali bijahu zapanjeni i govorahu: 'Nije li ovo onaj koji je u Jerusalemu zatirao one koji prizivahu to ime, i koji je ovamo došao radi toga da ih svezane odvede pred glavare svećeničke?'« (Djela 9:21)

Povjesničar Philip Schaff kaže: »Pavlovo obraćenje ne označava samo novi zaokret u njegovoj vlastitoj povijesti, nego i jednu značajnu epohu u povijesti apostolske Crkve, a time i povijesti čovječanstva. Bio je to najplodonosniji događaj nakon čuda na dan Pedesetnice, što je osiguralo sveopštu pobjedu kršćanstva.«⁵

Tokom jednog ručka na Univerzitetu Houston, sjedio sam pokraj nekog studenta. Dok smo razgovarali o kršćanstvu, on je izjavio da ne postoji nikakav povijesni dokaz u prilog kršćanstvu ili Kristu. Bio je student povijesti i primijetio sam da sa sobom ima udžbenik iz Rimske povijesti. Priznao je da je jedno poglavlje u tom udžbeniku posvećeno apostolu Pavlu i kršćanstvu. Nakon što je pročitao to poglavlje, učinilo mu se zanimljivim da dio o Pavlu počinje opisom života Savla iz Tarza, a završava opisom života apostola Pavla. Od sljedećeg pasusa, pa do kraja poglavlja, knjiga je govorila o tome kako nije jasno šta se zapravo tom čovjeku dogodilo u međuvremenu. Nakon što sam mu iz Djela apostolskih predočio šta se dogodilo i objasnio kako se uskrslu Krist ukazao Pavlu, student je uvidio da je to bilo najlogičnije objašnjenje Pavlovog preobraćenja. Kasnije je i on priznao Krista svom Spasiteljem.

Elias Andrew primjećuje: »Mnogo je ljudi u ovom radikalnom preobraženju »farizeja nad farizejima« pronašlo najubjedljiviji dokaz istine i moći vjere na koju se obratio, kao i načelnu vrijednost i mjesto Isusa Krista.«^{1d} Archibald MacBride, profesor Univerziteta u Aberdeenu, piše o Pavlu: »U poređenju s onim što je dostigao Pavao...dostignuća Aleksandra Velikog i Napoleona blijeđe u svojoj beznačajnosti.«⁶ Klement kaže da je Pavao »sedam puta bio vezan lancima; propovijedao evanđelje na istoku i zapadu; stigao do same granice zapada; a onda su ga vladari ubili mučeničkom smrću.«⁷

Pavao je neprestano ponavljao da je živi, uskrslu Isus, potpuno

promijenio njegov život. Toliko je bio uvjeren da je Krist uskrsnuo od mrtvih, da je i sâm umro mučeničkom smrću radi svojih uvjerenja.

Dva profesora s Oxforda, Gilbert West i Lord Lyttleton, odlučili su da unište osnove kršćanske vjere. West je trebao da dokaže zabludu uskrsnuća, a Lyttleton da se Savao iz Tarza nikad nije obratio na kršćanstvo. Obojica su došla do suprotnih zaključaka, te postali vatreni Isusovi sljedbenici. Lord Lyttleton piše: »Obraćenje i apostolstvo Sv. Pavla, razmotreno kako valja, samo po sebi daje dovoljno dokaza da je kršćanstvo božansko otkrivenje.«⁸ On zaključuje da, ako su Pavlovih dvadeset pet godina patnje i službe za Krista bili stvarnost, onda je njegovo obraćenje bilo istinito, jer sve što je učinio počinje tom iznenadnom promjenom. A ako je njegovo obraćenje istinito, Isus Krist jest uskrsnuo od mrtvih, jer sve što je Pavao bio i činio, sâm pripisuje tome što je vidio uskrsloga Krista.

Bilješke uz sedmo poglavlje

1. *The Encyclopaedia Britannica*, William Benton, Publisher. (Chicago: Encyclopaedia Britannica, Inc., 1970), Vol. 17, (a) str. 469; (b) str. 476; (c) str. 473; (d) str. 469.
2. Jacques Dupont, »The Conversion of Paul, and Its Influence on His Understanding of Salvation by Faith«, *Apostolic History and the Gospel*. Edited by W. Ward Gasque and Ralph P. Martin (Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1970), str. 177; str. 76.
3. Kenneth Scott Latourette, *A History of Christianity* (New York: Harper & Row, 1953), str. 76.
4. W.J. Sparrow-Simpson, *The Resurrection and the Christian Faith*, (Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1968), str. 185-186.
5. Philip Schaff, *History of the Christian Church*, Vol. I, Apostolic Christianity, A.D. 1-100. (Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1910), str. 296.
6. *Chamber's Encyclopedia*, (London: Pergamon Press, 1966), Vol. 10, str. 516.
7. Philip Schaff, *History of the Apostolic Church*, (New York: Charles Scribner, 1857), str. 340.
8. George Lyttleton, *The Conversion of St. Paul*, (New York: American Tract Society, 1929), str. 467.

8

Možete li dobrog čovjeka spriječiti da se podigne?

Jedan student iz Urugvaja upitao me je: »Profesore McDowell, zašto ne možete opovrgnuti kršćanstvo?« Odgovorio sam mu: »Iz jednog jednostavnog razloga. Nisam u stanju da pobijem jedan događaj iz povijesti – uskrsnuće Isusa Krista.«

Nakon više od 700 sati proučavanja ovog predmeta i korjenitog istraživanja njegovih temelja, došao sam do zaključka da je uskrsnuće Isusa Krista ili jedna od najužasnijih, najopasnijih, najbezdušnijih obmana ikad podmetnutih ljudima, ili najvažnija činjenica u povijesti.

Uskrsnuće nas, sa stanovišta filozofije, dovodi do pitanja – »Da li je kršćanstvo validno?« – a s tim se ovo pretvara u povijesno pitanje. Ima li kršćanstvo povijesno prihvatljive temelje? Imamo li dovoljno dokaza koji bi opravdali vjeru u uskrsnuće?

Evo nekoliko činjenica bitnih za uskrsnuće: Isus Nazarećanin, židovski prorok koji je tvrdio da je on Mesija o kojem postoje proročanstva u židovskom Pismu, bio je uhvaćen, osuđen kao politički zločinac i potom raspet. Tri dana nakon njegove smrti i ukopa, neke su žene otišle na grob i otkrile da je tijelo nestalo. Njegovi učenici tvrdili su da ga je Bog uskrsnuo od mrtvih te da im se više puta ukazao prije svog uznesenja na nebo.

Iz ovih temelja kršćanstvo se raširilo po cijelom Rimskom carstvu i nastavilo vršiti ogroman utjecaj kroz vijekove.

Da li se uskrsnuće zaista dogodilo?

Isusov ukop

Isusovo je tijelo, u skladu sa židovskim običajima sahranjivanja, bilo umotano u laneno platno namočeno u oko 32 kg mirisnih pomasti, koje kad se pomiješaju obrazuju neku vrstu gumaste supstance.¹

Nakon što je tijelo položeno u grobnicu izdubljenu u stijeni,² na ulaz je, pomoću poluga, dokotrljan izuzetno velik kamen³ (težio je približno dvije tone).

Ispred groba je potom postavljena straža koju su činili strogo disciplinovani rimski vojnici. Njihov strah od kazne bio je toliko velik da su »besprijeckorno vršili svoju dužnost, posebno za vrijeme noćne straže«. ⁴ Ta je straža na grob stavila rimski pečat, znak njihove vlasti i moći,⁵ koji je sprječavao obeščašćenje groba. Ako bi neko pokušao da pomjeri kamen s ulaza u grobnicu, slomio bi pečat, te time navukao na sebe gnjev rimskog zakona.

Ali grob je bio prazan.

Prazan grob

Isusovi sljedbenici su rekli da je Isus uskrsnuo od mrtvih. Saopštili su da im se ukazivao četrdeset dana, »mnogim dokazima« pokazujući da je živ (neki prijevodi kažu »istinitim dokazima«).⁶ Apostol Pavao kaže da se Isus ukazao grupi u kojoj je istovremeno bilo preko pet stotina njegovih sljedbenika, od kojih je većina tad još bila živa i mogla potvrditi to što je Pavao napisao.⁷

A.M. Ramsey piše: »Ja vjerujem u uskrsnuće, dijelom zato što je niz činjenica neobjašnjiv bez njega.«⁸ Prazan grob je bio »previše poznat da bi se mogao poreći«. Paul Althaus izjavljuje da se događaj uskrsnuća »u Jerusalemu ne bi mogao održati ni jedan jedini dan, čak ni jedan sat, da prazan grob nije bio utvrđena činjenica za sve kojih se to ticalo.«⁹

Paul L. Maier zaključuje: »Ako se svi dokazi pažljivo i nepristrano odvažu, doista je opravdano, prema standardima povijesnog

istraživanja, zaključiti da je grob u kojemu je sahranjen Isus zaista bio prazan u jutro prvog Uskrsa. A do sada nije otkrivena ni trunka dokaza, ni u književnim izvorima, ni u epigrafima, niti arheologiji, koja bi pobila ovu tvrdnju.«¹⁰

Kako možemo objasniti prazan grob? Možemo li razlog tražiti u eventualnoj prirodnoj pojavi?

Na temelju ogromnih povijesnih dokaza, kršćani vjeruju da je Isus uskrsnuo u tijelu, kako u vremenu tako i u prostoru, natprirodnom Božijom silom. Poteškoća da se u to povjeruje uistinu može biti velika, ali problem koji je nerazdvojivo vezan za nevjerovanje, predstavlja čak i veću teškoću.

Situacija na grobu nakon uskrsnuća vrlo je značajna. Rimski pečat bio je slomljen, što je automatski značilo da bi oni koji su to učinili bili raspeti glavom nadolje. Ogromni kamen bio je uklonjen i pomaknut, i to ne samo sa ulaza nego od cijele masivne grobnice, kao da ga je neko podigao i odnio.¹¹ Stražari su pobjegli. Justin u svom djelu *Digest* 49.16 nabraja osamnaest prekršaja zbog kojih su stražari mogli biti osuđeni na smrt. Tu je uključeno spavanje na straži ili napuštanje stražarskog mjesta.

Žene su došle i našle prazan grob; uplašile su se i vratile nazad kako bi rekle muškarcima šta se dogodilo. Petar i Ivan otrčali su na grob. Ivan je stigao prvi ali nije ušao unutra, već je samo privirio i ugledao odbačene, prazne mrtvačke pivoje. Kristovo tijelo je pravo po njima prešlo u novo postojanje. Suočimo se s tim da bi nas takvo što moglo učiniti priličnim vjernikom, bar na trenutak.

Teorije koje pokušavaju objasniti uskrsnuće nekakvom prirodnom pojavom doista su slabe; zapravo više pomažu tome da se izgradi uvjerenje u istinitost uskrsnuća.

Pogrešan grob?

Teorija koju je ponudio Kirsopp Lake pretpostavlja da su žene koje su javile da je grob prazan, zabunom otišle na pogrešan grob. Kad bi bilo tako, onda su i učenici koji su otrčali da provjere to što su im žene rekle, također morali otići na pogrešan grob. Međutim, možemo biti sigurni da židovski zvaničnici, koji su tražili da rimski

stražari obezbjeđuju grob kako bi spriječili da neko dođe i ukrade tijelo, nikako ne bi pogriješili oko mjesta na kojem se nalazi grob. Niti bi takvu grešku napravili rimski stražari, jer su bili ondje.

Da se radilo, dakle, o pogrešnom grobu, onda židovske vjerske vođe ne bi gubile vrijeme da pokažu tijelo iz pravog groba, što bi efikasno, za sva vremena, ušutkalo sve glasine o uskrsnuću.

Druga teorija pokušava da dokaže kako su Isusova ukazanja nakon uskrsnuća bila ili iluzije ili halucinacije. Kako ova teorija nikako nije podržana psihološkim principima koji upravljaju pojavom halucinacija, ni ona se ne poklapa s povijesnim okolnostima niti s duševnim stanjem apostolâ.

Pa, gdje je onda bilo stvarno tijelo, i zašto ga niko nije pokazao?

Teorija o nesvjestici

Teorija o nesvjestici, koju je prije nekoliko vijekova popularizirao Venturini, a koja se i danas često citira, kaže da Isus zapravo nije umro, nego se samo onesvjestio od iscrpljenosti i gubitka krvi. Svi su smatrali da je mrtav, ali je poslije došao svijesti pa su učenici mislili da je to uskrsnuće.

Skeptik David Friedrich Strauss – koji ni sâm ne vjeruje u uskrsnuće – zadao je smrtni udarac svakoj pomisli da je Isus samo došao sebi nakon nesvjestice: »Nemoguće je da ljudsko biće, koje se polumrtvo iskralo iz grobnice, koje je puzalo unaokolo slabo i bolesno, bez ljekarske pomoći, a kome su trebali zavoji da mu se previju rane, okrepa i njega, i koje je najzad podleglo patnjama, moglo učenike navesti da povjeruju kako je on Pobjednik nad smrću i grobom, Začetnik (Knez) života, što predstavlja otisak koji leži u samom temelju njihove buduće službe. Takvo vraćanje svijesti samo bi oslabilo utisak koji je ostavio na njih tokom svog života, ali i smrti, i u najboljem slučaju bi samo dodalo nostalgичnu notu cijelom slučaju, ali nikako ne bi njihovu tugu moglo promijeniti u oduševljenje, a poštovanje koje su mu ukazivali u obožavanje.«¹²

Ukradeno tijelo?

Jedna druga teorija tvrdi da su učenici došli noću i ukrali tijelo dok su stražari spavali.¹³ Utučenost i kukavičluk koji su tih dana karakteristično obilježavali učenike, snažno svjedoče protiv mogućnosti da su iznenada postali toliko odvažni i hrabri da bi se suočili sa odredom vojnikâ koji su obezbjeđivali grob, te da bi ukrali tijelo. Njihovo sumorno raspoloženje nije dopuštalo čak ni da pokušaju takvo nešto.

J.N.D. Anderson, nekadašnji dekan Pravnog fakulteta na londonskom Univerzitetu, šef katedre na odsjeku za orijentalno pravo na Školi za izučavanje orijentalistike i afrikanistike, te direktor Instituta za napredni studij pravnih nauka na londonskom Univerzitetu, komentarišući ideju da su učenici ukrali Kristovo tijelo, kaže: »To bi bilo apsolutno suprotno svemu što znamo o njima: njihovom etičkom naučavanju, karakterističnom načinu života, postojanosti u patnjama i progonstvu. Jednako tako, ta nam teorija ne može ni izdaleka objasniti njihovu dramatičnu promjenu od obeshrabrenih i potištenih ljudi koji bježe od problema u svjedoke koje više niko nije mogao ušutkati.«¹⁴

Teorija po kojoj su židovske vjerske vođe ili rimske vlasti uklonile Kristovo tijelo, još je nerazumnije objašnjenje praznog groba od tvrdnje da su ga ukrali učenici. Ako su vlasti imale tijelo ili znale gdje se nalazi, zašto onda, kad su učenici propovijedali uskrsnuće u Jerusalemu, nisu objasnili da su ga oni odnijeli?

Ako su znali gdje je tijelo, zašto nisu objasnili gdje tačno leži? Zašto nisu uzeli truplo, stavili ga u kolica i prevezli ga kroz centar Jerusalema? Takav bi postupak sigurno uništio kršćanstvo.

Dr. John Warwick Montgomery komentariše: »Tvrđnja da bi prvi kršćani mogli izmisliti takvu laž, a onda je propovijedati među onima koji su to lako mogli opovrgnuti jednostavnim predočavanjem Isusovog tijela jednostavno prelazi granice uvjerljivosti.«¹⁵

Dokazi o uskrsnuću

Profesor Thomas Arnold, koji je četrnaest godina bio direktor slavne škole Rugby, pisac čuvenog djela u tri toma *Povijest Rima*,

te šef na katedri za savremenu povijest na Oxfordu, bio je dobro upoznat sa značajem dokaza pri utvrđivanju povijesnih činjenica. Rekao je: »Potrošio sam mnoge godine u proučavanju povijesti drugih vremena te u istraživanju i odmjeravanju dokaza onih što su pisali o njima, i znam da ne postoji nijedna činjenica u povijesti čovječanstva koja je potvrđena boljim i iscrpnijim dokazima svake vrste nego što je to veliki znak koji nam je Bog dao, da je Krist umro i uskrsnuo od mrtvih.«¹⁶

Engleski naučnik Brooke Foss Westcott rekao je: »Uzimajući u obzir sveukupne dokaze, nije pretjerano reći da ne postoji povijesni događaj koji bi bio bolje ili raznovrsnije potkrijepljen nego što je to Kristovo uskrsnuće. A neprekidno nametanoj pretpostavci da bi to morala biti laž, u svakom pogledu nedostaju dokazi.«¹⁷

Dr. Simon Greenleaf bio je jedan od najvećih pravnika kojeg je SAD ikad imao. Bio je čuveni profesor prava na univerzitetu Harvard i naslijedio je sudiju Josepha Storyja na mjestu dekana na tom istom univerzitetu. H.W.H. Knotts u *Rječniku američke biografije* o njemu kaže: »Uspon harvardske škole prava do eminentnog položaja među svim pravnim fakultetima u Sjedinjenim Državama, pripisuje se naporima koji su u svoj rad uložili Story i Greenleaf.« Dok je bio profesor prava na Harvardu, Greenleaf je napisao knjigu u kojoj je ispitao pravnu vrijednost apostolskih svjedočanstava o Kristovom uskrsnuću. Primijetio je kako bi bilo nemoguće da su apostoli »nastavili svjedočiti u korist istina koje su opisivali a da Isus nije doista uskrsnuo od mrtvih, te da im ta činjenica nije bila pouzdano poznata kao što bi to bila neka druga činjenica.«¹⁸ Greenleaf je zaključio da je prema zakonima provjere pravnih dokaza koji se primjenjuju u sudskim procesima Kristovo uskrsnuće jedan od najbolje potkrijepljenih događaja u povijesti.

Drugi pravnik, Frank Morrison, bio je riješen da pobije dokaze o uskrsnuću. Smatrao je da je život Isusa Krista bio jedan od najljepših života ikad proživljenih, ali što se uskrsnuća tiče, bio je uvjeren da je neko u priču o Isusu dodao taj mit. Namjeravao je da napiše izvještaj u kojem bi opisao Isusove posljednje dane. Na uskrsnuće se, naravno, ne bi ni obazirao. Smatrao je da bi jedan inteligentan i racionalan pristup Isusu u potpunosti opovrgnuo

uskrснуće. Međutim, dok je analizirao činjenice, a budući je i sâm bio obrazovani pravnik, morao je promijeniti mišljenje. Naposljetku je napisao bestseler *Who Moved the Stone?* (Ko je odmakao kamen?). Prvo poglavlje te knjige nosi naslov *Knjiga koja je odbila da bude napisana*, a ostala se poglavlja odlučno bave dokazima Kristovog uskrснуća.«¹⁹

George Eldon Ladd zaključuje: »Jedino racionalno objašnjenje ove povijesne činjenice jest da je Bog uskrснуo Isusa u tijelu.«²⁰ Onaj koji vjeruje u Isusa Krista, danas može imati potpuno pouzdanje, kao što su ga imali i prvi kršćani, da ovaj podatak nije zasnovan ni na mitu ni na legendi, nego na čvrstoj povijesnoj činjenici uskrnolog Krista i praznog groba.

A najvažnije od svega jest, da svaki vjernik može iskusiti snagu uskrnolog Krista u vlastitom životu. Prije svega, može biti siguran da su mu grijesi oprošteni.²¹ Drugo, može biti uvjeren u vječni život i u svoje vlastito uskrснуće od mrtvih.²² Treće, može biti oslobođen besmislenog i ispraznog života, te preobražen u novo stvorenje u Isusu Kristu.²³

Kakva je tvoja procjena i odluka? Šta misliš o praznom grobu? Nakon što je ispitao dokaze sa stanovišta sudije, Lord Darling, bivši vrhovni sudija Engleske, zaključio je da »postoje tako golemi dokazi, pozitivni i negativni, činjenični i posredni, da nigdje u svijetu ne postoji razumna porota koja ne bi donijela presudu da je priča o uskrснуću istinita.«²⁴

Bilješke uz osmo poglavlje

1. Ivan 19:39,40.
2. Matej 27:60.
3. Marko 16:4.
4. George Currie, *The Military Discipline of the Romans from the Founding of the City to the Close of the Republic*, (Graduate Council of Indiana University, 1928), str. 41-43.
5. A.T. Robertson, *Word Pictures in the New Testament*, (New York: R.R. Smith, Inc., 1931), str. 239.
6. Djela 1:3.
7. 1. Korinćanima 15:3-8.
8. Arthur Michael Ramsay, *God, Christ and the World*, (London: SCM Press, 1969), str. 78-80.
9. Paul Althaus, *Die Wahrheit des kirchlichen Osterglaubens*, (Gütersloh: C. Bertelsmann, 1941), str. 22; 25 ff.
10. *Independent, Press-Telegram*, Long Beach, Calif., Saturday, April 21, 1973, str. A-10.
11. Josh McDowell, *Evidence That Demands a Verdict*, (San Bernardino, Calif: Campus Crusade for Christ International, 1973), str. 231.
12. David Frederick Strauss, *The Life of Jesus for the People*, (London: William and Norgate, 1879, 2nd ed.), Vol. 1, str. 412.
13. Matej 28:1-15.
14. J.N.D. Anderson, *Christianity: The Witness of History*, copyright Tyndale Press, 1970. Used by permission of InterVarsity Press, Downers Grove, Ill, str. 92.
15. John Warwick Montgomery, *History and Christianity*, (Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1972), str. 78.
16. Thomas Arnold, *Christian Life – Its Hopes, Its Fears, and Its Close*, (London: T. Fellowes, 1859, 6th ed.), str. 324.
17. Paul E. Little, *Know Why You Believe*, (Wheaton: Scripture Press Publications, Inc., 1967), str. 70.
18. Simon Greenleaf, *An Examination of the Testimony of the Four Evangelists by the Rules of Evidence Administered in the Courts of Justice*, (Grand Rapids: Baker Book House, 1965. Reprint of 1874 edition. New York: J. Cockroft and Co., 1874), str. 29.
19. Frank Morison, *Who Moved the Stone?* (London: Faber and Faber, 1930).
20. George Eldon Ladd, *I Believe in Resurrection of Jesus*, (Grand Rapids: William B. Eerdmans Publishing Co., 1975), str. 141.
21. 1. Korinćanima 15:3.
22. 1. Korinćanima 15:19-26.
23. Ivan 10:10; 2 Korinćanima 5:17.
24. Michael Green, *Man Alive* (Downers Grove: Ill: InterVarsity Press, 1968), str. 54.

9

Molim, neka pravi Mesija ustane!

Isus je imao raznovrsne »potvrde« kojima je podržavao svoju tvrdnju da je Mesija, Božiji Sin. U ovom poglavlju želim se pozabaviti jednom od tih potvrda koja se često previđa, a nosi izuzetno duboko značenje: ispunjenje proročanstva u njegovom životu.

Isus se neprekidno pozivao na proročanstva iz Starog Zavjeta kako bi potvrdio svoje tvrdnje da je Mesija. Galaćanima 4:4 kaže: »Ali, kad se ispunilo vrijeme, posla Bog svega Sina, rođena od žene, podređena Zakonu.« Ovdje imamo navod koji upućuje na to da su proročanstva ispunjena u Isusu Kristu: »I počevši od Mojsija i svih proroka, protumači im ono što je u svim Pismima o njemu... Onda im reče: 'Ovo su riječi moje koje sam vam govorio dok sam još bio s vama: treba se ispuniti sve što je zapisano o meni u Zakonu Mojsijevu, u Prorocima i Psalmima'« (Luka 24:27, 44) Potom: »Jer kad biste vjerovali Mojsiju, i meni biste vjerovali, jer je on pisao o meni.« (Ivan 6:46) »Abraham, otac vaš, uskliknu što će moći vidjeti moj Dan.« (Ivan 8:56) Apostoli, novozavjetni pisci i svi ostali, neprekidno su se pozivali na ispunjena proročanstva kako bi potvrdili Isusove tvrdnje da je Božiji Sin, Spasitelj, Mesija. »Tako pak Bog ispuni ono što unaprijed navijesti po ustima svih proroka: da će njegov Mesija trpjeti.« (Djela 3:18) »Pavao, po svom običaju, uđe k njima i tri

je subote s njima raspravljao na temelju Pisama, objašnjavajući im i razlažući da je: 'Mesija trebao trpjeti i uskrsnuti od mrtvih', i »A taj Mesija – govorio je – jest Isus koga vam ja navješćujem.« (Djela 17:2,3) »Jer, predao sam vam, u prvom redu, ono što sam i primio: Mesija je umro za naše grijehе, prema Pismima, i bio pokopan. Treći dan je bio uskrišen, prema Pismima.« (1. Korinćanima 15:3,4)

U Starom Zavjetu postoji šezdeset glavnih mesijanskih proročanstava i oko 270 ogranaka tih proročanstava, a sva su se ispunila u jednoj osobi, Isusu, Mesiji. Na sva ta proroštva koja su se ispunila u Isusu korisno je gledati kao na njegovu »adresu«. Vjerovatno nikad niste prepoznali koliko su ti detalji oko vašeg imena i adrese važni – a oni vas ipak odvajaju od četiri milijarde ljudi koji naseljavaju ovu planetu.

Adresa u povijesti

Bog je sa više pojedinosti napisao jednu »adresu« u povijesti, kako bi svog Sina, Mesiju, Spasitelja čovječanstva izdvojio od svih koji su ikad živjeli u povijesti ove planete – u prošlosti, sadašnjosti i budućnosti. Specifičnosti te »adrese« mogu se naći u Starom Zavjetu, dokumentu pisanom u razdoblju dužem od hiljadu godina, koji sadrži preko tri stotine navoda o dolasku Mesije. Koristeći teoriju vjerovatnoće, otkrili smo kako šanse, da recimo 48 ovih proročanstava bude ispunjeno u jednoj osobi, iznose samo jedan prema deset na 157. (1:10157).

Mogućnost da se to dogodi, dodatno je iskomplikovana činjenicom da su sva proročanstva o Mesiji napisana najmanje 400 godina prije njegovog dolaska. Neki među vama neće se složiti i reći će da su sva ta proročanstva napisana nakon Kristovog doba i izrađena tako da se podudaraju s njegovim životom. To bi moglo zvučati izvodljivo sve dok ne shvatite da je Septuaginta, grčki prijevod hebrejskog Starog Zavjeta, nastao oko 150-200 godine prije Krista. Taj grčki prijevod pokazuje da je postojao najmanje 200 godina dug vremenski razmak između pisanja proročanstava i njihovog ispunjenja u Kristu.

Nema sumnje da je tu »adresu« u povijesti Bog pisao tako da je samo Mesija može ispuniti. Tokom povijesti je približno četrdeset ljudi tvrdilo da su baš oni židovske Mesije. Ali samo se jedan – Isus Krist – pozivao na proročanstva kojima je potkrijepio svoje tvrdnje, i samo su njegove »potvrde« podržale te tvrdnje.

Koje su bile pojedinosti te »adrese«? I koji su to događaji prethodili i poklapali se sa pojavom Božijeg Sina?

Da bismo počeli, moramo se vratiti na Knjigu Postanka 3:15. Tu nalazimo prvo mesijansko proročanstvo. U cijelom Svetom Pismu, samo je jedan Čovjek rođen od »sjemena ženina« – svi drugi su rođeni od sjemena muškarčeva. Tu je onaj koji će doći u svijet i razoriti djela sotonina (»glavu mu satirati«).

U Postanku 9 i 10 Bog tu »adresu« svodi na još detaljniji opis. Noa je imao tri sina, Šema, Jafeta i Hama. Svi ljudi današnjeg svijeta vode porijeklo od ova tri čovjeka. Ali na ovom je mjestu Bog efikasno uklonio dvije trećine njihovih potomaka iz mesijanske loze. Mesija će doći iz roda Šemova.

Zatim stižemo do 2000. godine prije Krista i otkrivamo kako Bog poziva čovjeka imenom Abraham da ode iz Ura Kaldejskog. Bog je s Abrahamom bio još određeniji, izjavljujući da će Mesija biti jedan od njegovih potomaka.¹ Svi narodi na zemlji bit će blagoslovljeni po Abrahamu. Kad je Abraham dobio dva sina, Izaka i Jišmaela, isključeno je još mnogo Abrahamovih potomaka, jer Bog je odabrao njegovog drugog sina, Izaka.²

Izak je imao dva sina, Jakova i Ezava, a Bog je potom odabrao Jakovljevu lozu.³ Jakov je imao dvanaest sinova od kojih je nastalo dvanaest izraelskih plemena. Bog je zatim izdvojio Judino pleme po kojem će ostvariti mesijansko poslanje, te time isključio jedanaest dvanaestina izraelskih plemena. A od svih porodičnih loza unutar Judinog plemena, Božiji izbor pao je na Jišajevo potomstvo.⁴ Ovdje već možemo vidjeti izgradnju onoga što će se vjerovatno dogoditi.

Jišaj je imao osmero djece i u 2. Samuelovoj 7:12-16 i Jeremiji 23:5 vidimo kako je Bog isključio sedam osmina Jišajeve porodične loze: čitamo da Božiji Čovjek, osim što će biti rođen od ženina

sjemena i iz roda Šemova, rase židovske, loze Izakove, loze Jakovljeve i plemena Judina, dolazi i iz doma Davidova.

Proročanstvo iz 1012. godine prije Krista⁵ predviđa da će tom Čovjeku probosti ruke i noge (odnosno da će biti raspet). Ovaj opis dat je 800 godina prije nego što je raspeće prvi put uopšte izvršeno i to od strane Rimljana.

Izaija 7:14 dodaje da će Mesija biti rođen od djevice: prirodno rođenje natprirodnog začeca, presudan činilac izvan ljudskog planiranja i kontrole. Nekoliko proročanstava zabilježenih u Izaiji i Psalmima⁶ opisuju društvenu sredinu i reakciju na koju će Božiji čovjek naići: odbacit će ga njegov vlastiti narod, Židovi, a pagani će vjerovati u njega. Pred njim će doći preteča (Izaija 40:3; Malahija 3:1), glas koji viče u pustinji, onaj koji će pripremiti put Gospodnji, Ivan Krstitelj.

Trideset srebrenjaka

Obratite pažnju i na sedam ogranaka proročanstva⁷ koji ovaj slučaj svodi na još manje okvire. Bog nagovještava da će Mesija (1) biti izdan, (2) od prijatelja, (3) za trideset (4) srebrenjaka, koji će biti (5) bačeni na pod (6) Hrama i da će njima biti (7) kupljena lončareva njiva.

U Miheju 5:2 Bog isključuje sve druge gradove svijeta i za mjesto Mesijinog rođenja bira Betlehem, gradić s manje od 1000 stanovnika.

Potom, putem niza proročanstava, definiše čak i vrijeme dolaska tog Čovjeka koje će ga razlikovati od svih ostalih. Naprimjer, u Malahiji 3:1 i u još četiri druga starozavjetna navoda⁸, vidimo će se Mesija pojaviti prije nego što Hram u Jerusalemu bude razoren. Ovo ima veliki značaj kad shvatimo da je Hram uništen 70. godine poslije Krista i nakon toga nije ponovo izgrađen.

Precizno rodoslovlje; mjesto, vrijeme i način rođenja; reakcija naroda; izdaja; način smrti. Ovo je samo jedan dio od stotinu pojedinosti što su činile »adresu« kojom će biti identificiran Božiji Sin, Mesija, Spasitelj svijeta.

Prigovor: takvo ispunjenje proročanstva je slučajno

»Pa šta? Neka od tih proročanstava možeš naći ispunjena i u slučaju Kennedyja, Martina Luthera Kinga, Nasera i drugih«, spremno odgovara kritičar.

Da, moguće je otkriti da se jedno ili dva proročanstva ispunilo u drugim ljudima, ali ne i svih šezdeset glavnih proročanstava i 270 ogranaka. Zapravo, ako možete pronaći nekoga, osim Isusa, bilo živu ili mrtvu osobu, koja bi ispunila samo polovinu od proročanstava o Mesiji, objavljenih u knjizi Freda Johna Meldaua *Messiah in Both Testaments* (Mesija u oba Zavjeta), izdavačka kuća *Christian Victory Publishing Company* iz Denvera, spremna vam je dati nagradu od 1000 dolara.

H. Harold Hartzler iz Američkog udruženja naučnika (*American Scientific Affiliation*), u predgovoru za knjigu Petera W. Stonera piše: »Rukopis knjige *Science Speaks* (Nauka govori) pažljivo su pregledali članovi odbora Američkog udruženja naučnika te Izvršno vijeće istog udruženja, i svi su otkrili da je rukopis u cjelini pouzdan i tačan što se tiče predstavljenog naučnog materijala. Matematičke analize koje knjiga sadrži zasnovane su na principu vjerovatnoće, što je potpuno ispravno, a profesor Stoner je te principe primijenio na ispravan i uvjerljiv način.«⁹

Sljedeće mogućnosti uzete su iz te knjige, kako bi pokazali da je slučajnost isključena čistim naučnim principom vjerovatnoće. Stoner kaže da korištenjem tog savremenog principa na osam proročanstava otkrivamo »da su šanse da bi neki čovjek mogao živjeti do današnjeg dana i ispuniti svih osam proročanstava, jedan prema deset na sedamnaestu. (1:10¹⁷)«. To bi bilo 1 prema 100.000.000.000.000.000. Kako bi nam pomogao da shvatimo tu zapanjujuću vjerovatnoću, Stoner je slikovito prikazuje primjerom u kojem pretpostavlja da »uzmemo 10¹⁷ srebrnih dolara i rasprostremo ih po cijeloj državi Texas. Njima bi se prekrila cijela površina te države do visine od 60 cm. Sad uzmimo jedan srebrni dolar i obilježimo ga nekim znakom, pa temeljito pomiješajmo svu količinu na cijelom području. Potom stavimo nekom čovjeku

povez preko očiju i recimo mu da može putovati koliko god daleko želi, ali da mora pokupiti onaj označeni srebrni dolar i reći da je to onaj pravi. Kakve su mu šanse da pronađe baš taj pravi dolar? Upravo jednake šansama koje bi imali proroci, pišući ovih osam proročanstava s namjerom da se sva ostvare u jednom čovjeku, od njihovih dana do danas, ukoliko bi ih pisali svojom vlastitom mudrošću.

Tako su ova proročanstva ili data i nadahnuta od Boga, ili su proroci prosto pisali onako kako su vjerovali da bi trebalo da se desi. U takovom bi slučaju proroci imali svega jednu šansu prema 10^{17} da se ta proroštva ostvare u nekom čovjeku, ali ona su se sva doista ostvarila u Kristu.

To znači da sâmo ispunjenje tih osam proročanstava dokazuje da je Bog nadahnuo njihovo pisanje, i to do određenosti kojoj nedostaje samo jedna šansa prema 10^{17} da bi bila apsolutna.«⁹

Još jedan prigovor

Drugi prigovor kaže da je Isus namjerno pokušao ispuniti židovska proročanstva. Taj se prigovor čini vjerodostojnim dok ne shvatimo da su mnoge pojedinosti Mesijinog dolaska bile apsolutno izvan ljudske kontrole. Naprimjer, mjesto rođenja. Skoro da mogu čuti Isusa kako govori iz Marijine utrobe, dok je jahala na magarcu: »Mama, neće nam uspjjeti...« Kad je Herod upitao glavare svećeničke i pismoznance: »Gdje se ima roditi Mesija?« rekli su mu: »U Betlehemu judejskome, jer je ovako pisano po proroku.« (Matej 2:5) Zatim, vrijeme njegovog dolaska. Način njegovog rođenja. Judina izdaja i cijena te izdaje. Način njegove smrti. Reakcija naroda: rujanje, pljuvanje i zurenje. Bacanje kocke za njegove haljine. Donja haljina koju nisu željeli poderati; i tako dalje. Polovina proročanstava je daleko iznad mogućeg planiranja njihovog ispunjenja. On nije mogao isplanirati da se rodi od sjemena žene, od Šemove loze, Abrahamovih potomaka, itd. Nije onda ni čudo da su se Isus i apostoli pozivali na ispunjena proročanstva da bi potkrijepili svoje tvrdnje.

Zašto je Bog pribjegao svom tom trudu? Vjerujem da je želio da Isus ima sve moguće »potvrde« koje su mu bile potrebne kad je došao u svijet. A ipak, najzbudljivija stvar u vezi s Isusom Kristom jest da je došao promijeniti ljudske živote. Jedino je on dokazao tačnost stotina starozavjetnih proročanstava koja su opisivala njegov dolazak. I samo on može ispuniti najveće proročanstvo svima onima koji ga prihvate – obećanje novoga života: »Dat ću vam novo srce, nov duh udahnut ću u vas!...« »Ako je dakle ko u Kristu, novi je stvor. Staro prođe, novo je, gle, postalo.«¹⁰

Bilješke uz deveto poglavlje

1. Postanak 12; 17; 22.
2. Postanak 17; 21.
3. Postanak 28; 35:10-12; Brojevi 24:17.
4. Izaija 11:1-5.
5. Psalam 22:6-18; Zaharija 12:10; uporedi Galaćanima 3:13.
6. Izaija 8:14; 28:16; 49:6; 50:6; 52:53; 60:3; Psalmi 22:7,8; 118:22.
7. Zaharija 11:11-13; Psalam 41; uporedi Jeremiju 32:6-15 i Mateja 27:3-10.
8. Psalam 118:26; Daniel 9:26; Zaharija 11:13 i Hagaj 2:7-9; Josh McDowell, *Evidence that Demands a Verdict*, str. 178-181.
9. Peter W. Stoner, and Robert C. Newman, *Science Speaks*, (Chicago: Moody Press, 1976), str. 106-112.
10. Ezekiel 36:26-28; 2 Korinćanima 5:17.

10

Zar ne postoji neki drugi put?

Nedavno mi je na Univerzitetu Texas prišao jedan postdiplomac i upitao: »Zašto je Isus jedini put ka zajedništvu s Bogom?« Pokazao sam mu da je sâm Isus tvrdio kako je on jedini put ka Bogu, da su svjedočanstva Svetog Pisma i apostola pouzdana, te da postoji dovoljno dokaza koji opravdavaju vjeru u Isusa kao Spasitelja i Gospoda. Ali on je ipak upitao: »Zašto baš Isus? Zar ne postoji neki drugi put uspostavljanja zajedništva s Bogom? Šta je s Budhom? Muhammedom? Zar ne može čovjek prosto živjeti dobrim i pristojnim životom? Ako je Bog takav Bog ljubavi, zar neće onda sve ljude prihvatiti jednostavno takve kakvi jesu?«

Jedan mi je poslovni čovjek rekao: »Očito je da ste dokazali da Isus Krist jest Božiji Sin. Ali zar ne postoji neki drugi put ka vezi s Bogom osim Isusa?«

Ove primjedbe su svojstvene mnogima i pokazuju nam kakva pitanja danas ljudi postavljaju o tome zašto čovjek mora vjerovati baš u Isusa kao Spasitelja i Gospoda da bi ušao u zajedništvo s Bogom i primio oprostjenje grijeha. Onom postdiplomcu sam odgovorio da mnogi ljudi ne shvaćaju Božiju narav. Uobičajeno pitanje koje mi postavljaju je: »Kako Bog ljubavi može dopustiti da grešni čovjek ode u pakao?« A ja bih odgovorio drugim pitanjem: »Kako sveti, pravedni i pravični Bog može dopustiti grešnom čovjeku da uđe u njegovo prisustvo?« Pogrešno shvaćanje osnova

Božije naravi i karaktera uzrokovalo je mnogo teoloških i etičkih problema. Većina ljudi shvaća da je Bog pun ljubavi ali ne idu ni koraka dalje. Stvar je u tome što Bog nije samo Bog ljubavi. On je još i pravedan, pravičan i sveti Bog.

Mi, u osnovi, Boga poznajemo po njegovim osobinama. Ali osobina nije dio Boga. Nekad sam mislio da, kad bih ja preuzeo sve Božije osobine – svetost, ljubav, pravičnost i pravednost – te ih sabrao, zbir bi bio jednak Bogu. E pa, to nije istina. Osobina nije nešto što je dio Boga, nego nešto što je istina o Bogu. Naprimjer, kad kažemo da je Bog ljubav, ne govorimo time da je dio Boga ljubav, nego da je ljubav nešto što je istina o Bogu. Kad Bog voli, on je jednostavno on.

Evo problema koji se razvio kao rezultat čovjekovog grijeha. Bog je davno u vječnosti odlučio da stvori čovjeka, muškarca i ženu. Ja u suštini vjerujem da Biblija upućuje na to da ih je Bog stvorio kako bi s njima podijelio svoju ljubav i slavu. Ali kad su se Adam i Eva pobunili i krenuli svojim vlastitim putem, u ljudsku rasu je ušao grijeh. U tom su času svi ponaosob postali grešni i odvojeni od Boga. Tako se Bog našao u »neprilici«. Stvorio je muškarca i ženu da bi s njima podijelio svoju slavu, a oni su ipak s prijezirom odbacili njegovu nakanu i zapovijed te odlučili sagriješiti. Stoga im je pristupio s ljubavlju kako bi ih spasio. Ali kako Bog nije samo ljubav, nego je i svet, pravičan i pravedan, sâma njegova priroda uništila bi svakog grešnika. Biblija kaže: »Jer je plaća grijeha smrt«. Moglo bi se dakle reći da je Bog imao velik problem.

Unutar Božanstva – Boga Oca, Boga Sina i Boga Duha Svetoga – donesena je odluka. Isus, Bog Sin, uzet će na sebe ljudsko tijelo. Postat će Bogočovjek. Ovo je opisano u Ivanu 1 gdje se kaže da je Riječ postala tijelo i nastanila se među nama. Potom i u Filipljanima 2 gdje se kaže da se Krist Isus lišio sâm sebe i postao nalik ljudima.

Isus je bio Bogočovjek. Bio je toliko čovjek kao da nikad nije bio Bog i jednako toliko Bog kao da nikad nije bio čovjek. Svojom odlukom živio je bezgrešno, potpuno se povinujući Ocu. Biblijska objava da je »plaća grijeha smrt« nije se odnosila na njega. Budući

da nije bio samo konačni čovjek, nego beskonačni Bog, imao je beskonačnu sposobnost da na sebe preuzme grijeha svijeta. Kada je, prije gotovo 2000 godina, otišao na križ – sveti, pravični, pravedni Bog je sav svoj gnjev sručio na svog Sina. A kad je Isus rekao: »Dovršeno je!«, pravična i pravedna Božija priroda bila je zadovoljena. Mogli bismo reći da je u tom trenutku Bog bio »slobodan« postupati s čovječanstvom u ljubavi, a da ne mora uništiti svakog grešnog pojedinca, jer po Isusovoj je smrti na križu bila zadovoljena Božija pravedna priroda.

Često ljudima postavljam ovo pitanje: »Za koga je Isus umro?« a oni uglavnom odgovaraju: »Za mene« ili »Za svijet«. Tada bih im rekao: »Da, to je tačno. Ali za koga je još Isus umro?« a oni najčešće kažu: »Pa, ne znam.« Odgovorio bih im: »Za Boga Oca.« Vidite, Krist nije umro samo za nas, nego i za Oca. Ovo je opisano u Rimljanima 3 gdje se govori o Pomirilištu (žrtvi pomirnici). Žrtva pomirnica u biti znači zadovoljenje zahtjeva. A kad je Isus umro na križu, nije umro samo za nas, nego da bi zadovoljio svete i pravedne zahtjeve osnovne Božije prirode.

Jedan događaj, koji se zbio prije nekoliko godina u Californiji, rasvjetljava to što je Isus učinio na križu da bi riješio problem koji je Bog imao u tretiranju grijeha čovječanstva. Jedna mlada žena bila je uhvaćena u prebrznoj vožnji. Podnesena je prijava te je stigla pred sudiju. Sudija je glasno pročitao optužnicu i upitao: »Kriva ili nedužna?« Žena je odgovorila: »Kriva.« Potom je sudija udario čekićem o stol i izrekao joj kaznu u iznosu od 100 dolara ili deset dana zatvora. A onda se dogodilo nešto nevjerovatno. Sudija je ustao, skinuo svoju sudačku odoru, obišao oko stola kako bi stao ispred njega, izvadio svoj novčanik i platio kaznu! Ima li objašnjenja za ovo? Sudija je bio njezin otac. Volio je svoju kćerku, ali je ipak bio pravedan sudija. Njegova kćerka je prekršila zakon pa joj nije mogao prosto reći: »Zato što te toliko volim, oprosteno ti je. Možeš ići.« Da je to učinio, ne bi bio pravedan sudija. Ne bi podržao zakon. Ali zato je toliko volio svoju kćerku da je bio spreman da skine sa sebe sudačku odoru, siđe sa sudačke stolice, preuzme njezino mjesto i plati kaznu. Ova ilustracija donekle oslikava ono što je Bog učinio za nas u Isusu Kristu. Mi smo

sagriješili. Biblija kaže da je »plaća grijeha smrt«. Bez obzira na to koliko nas voli, Bog je morao udariti sudačkim čekićem i reći *smrt*, jer je on pravičan i pravedan Bog. A ipak, budući da je on i Bog ljubavi, toliko nas je volio da je bio spreman sići sa svoga prijestolja u obliku čovjeka Krista Isusa i platiti kaznu umjesto nas, što je bila Isusova smrt na križu.

Na ovome mjestu ljudi često upitaju: »Zar Bog nije jednostavno mogao oprostiti?« Jedan izvršni direktor velike korporacije rekao mi je: »Moji uposlenici često nešto pokvare ili slome, a ja im jednostavno oprostim.« Potom je dodao: »Zar mi pokušavate reći kako ja mogu učiniti nešto što Bog ne može?« Ljudi ne mogu shvatiti da gdje god postoji oproštenje, tu je i plaćanje kazne. Recimo, naprimjer, da moja kćerka razbije svjetiljku. Ja sam otac koji je voli i prašta joj, pa je stoga uzimam u krilo, zagrlim je i kažem joj: »Ne plači, zlato. Tata te voli i oprašta ti.« E sad, na ovom mjestu, osoba kojoj ispričam tu priču, uglavnom kaže: »Pa, to je to što bi i Bog trebao uraditi.« Ja na to upitam: »A ko će platiti svjetiljku?« Činjenica je – *ja* ću. Za oproštenje uvijek postoji cijena. Recimo da vas neko uvrijedi pred drugima, a vi mu kasnije velikodušno oprostite govoreći: »Praštam ti.« Ko plaća cijenu uvrede? Vi, naravno.

Bog je učinio upravo to. Rekao je: »Opraštam vam.« Ali je bio spreman sâm platiti cijenu, smrću na križu.

11

On je promijenio i moj život

Isus Krist je živ. Činjenica da sam ja živ i radim to što radim, dokaz je da je Isus Krist uskrsnuo od mrtvih.

Toma Akvinski je napisao: »U svakoj se duši nalazi žeđ za srećom i smislom.« Kao tinejdžer, želio sam biti sretan. U tome nema ništa loše. Želio sam biti najsretnija osoba na svijetu. Želio sam također da moj život ima smisla. Trebao sam odgovore na pitanja: »Ko sam ja?« »Zašto postojim?« »Kuda idem?«

A najviše sam od svega želio biti slobodan. Najslobodniji na svijetu. Sloboda za mene ne znači prosto izaći van i činiti što god ti se prohtije. To može svako, i mnogi ljudi baš tako i čine. Sloboda znači »da imaš moć činiti ono što znaš da bi trebao činiti.« Većina ljudi zna šta bi trebalo činiti, ali nemaju snage za to. Zarobljeni su.

Tako sam počeo tragati za odgovorima. Čini se da su skoro svi uključeni u neku vrstu religije, pa sam i ja učinio istu stvar i priključio se crkvi. Mora da sam ipak otišao u pogrešnu crkvu. Neki od vas znaju o čemu govorim: osjećao sam se gore u njoj nego dok sam bio vani. Odlazio sam u crkvu i ujutru i popodne i uveče.

Ja sam inače veoma praktična osoba, pa kad nešto ne funkcioniše, jednostavno to odbacim. Tako sam odbacio i religiju. Jedino dobro što sam ikad izvukao iz religije bilo je dvadeset pet centi koje sam stavio u košaru za priloge i trideset pet centi koje sam odande

uzeo za *milkshake*. I to vam je otprilike sve što većina ljudi ikad može dobiti iz »religije«.

Počeo sam se pitati da odgovor možda ne leži u prestižu. Znače ono, da budete vođa, da se primite borbe za neku pravednu stvar i potpuno se tome predate, te »postanete poznati«, možda bi to djelovalo? Na prvom fakultetu koji sam pohađao, studentske vođe su bile odgovorne za novčana sredstva i njihovo raspoređivanje, već prema potrebama. Tako sam se i ja nadmetao među brucosiima i bio izabran za predsjednika na svojoj godini. Bilo je privlačno poznavati sve u studentskom gradu, susretati ljude koji te ljubazno pozdravljaju, donositi odluke, trošiti univerzitetski novac, studentski novac, da bih dobio predavače koje sam želio. Bilo je super, ali je iščeznulo kao i sve drugo što sam pokušao. Probudio bih se ponedjeljkom ujutru s glavoboljom zbog prethodne noći i moj je stav uglavnom bio: »Užas, treba sad izdržati još pet dana.« I istrajavao bih od ponedjeljka do petka. Sreća se okretala oko tri večeri u sedmici: petka, subote i nedjelje. Onda bi začarani krug kretao ispočetka.

O, da, veoma sam ih prevario dok sam bio na tom fakultetu. Mislili su da sam jedan od najsretnijih ljudi u okolini. Tokom političkih kampanja koristili smo frazu »Sreća – to je Josh!« Studentskim novcem sam organizovao više zabava nego iko drugi, ali oni nisu shvaćali da je moja sreća bila slična sreći svih drugih ljudi. Zavisila je od okolnosti. Kad bi mi sve išlo sjajno, i ja sam bio sjajan. Kad bi stvari pošle naopako, i ja sam bio naopak.

Nalikovao sam čamcu na pučini mora kojeg valovi bacaju tamo-amo. Da, okolnosti. Postoji biblijski izraz kojim se opisuje takav način života: pakao. Ali nisam mogao naći nekoga ko živi drukčije, niti ikoga ko bi mi rekao kako da živim drukčije, ili mi dao snagu da to učinim. Svi su mi govorili šta bih trebao činiti, ali mi niko za to nije mogao dati moć da doista tako postupim. Na kraju sam klonuo duhom.

Pretpostavljam sam da na univerzitetima i koledžima ove zemlje ima bar nekoliko ljudi koji su iskreniji od mene u pokušajima da nađu smisao, istinu i svrhu života. Ja ih još nisam bio pronašao ali tad to nisam shvaćao. U i oko univerziteta uočio sam malu grupu

ljudi: osam studenata i dva člana fakultetskog osoblja. Nešto u vezi s njima je bilo drukčije. Činilo se da znaju zašto vjeruju u to što vjeruju. Volim se družiti s takvim ljudima. Nije me briga slažu li se s *mojim* ubjeđenjima ili ne. Neki od mojih najbližih prijatelja imaju potpuno drukčija uvjerenja od mene, ali ja se divim ljudima sa stavom. (Ne srećem puno takvih, ali kad ih sretnem, doista im se divim.) Zato se često osjećam ugodnije u društvu nekih radikalnih vođa nego u društvu mnogih kršćana. Neki od kršćana koje susrećem su tako vodnjikavo neodlučni i kolebljivi, da se pitam nije li možda dobra polovina njih samo maskirana u kršćane. Ali činilo se da ljudi iz te male grupe znaju kuda idu. To je veoma neobično među studentima.

Ti ljudi koje sam uočio nisu samo *govorili* o ljubavi. Živjeli su je. Činilo se da se nalaze iznad okolnosti univerzitetskog života, dok su svi drugi izgledali zatrpani baš tim okolnostima. Nešto značajno što sam primijetio kod njih bilo je da očito posjeduju sreću, stanje uma koje ne zavisi od okolnosti. Izgledalo je da imaju unutarjni, stalan izvor radosti. Bili su bezobrazno sretni. Imali su nešto što ja nisam imao.

I, kao svaki prosječni student, kad bi neko imao nešto što ja nemam, i ja bih to želio. Zato su morali zaključavati bicikle oko fakulteta. Kad bi obrazovanje bilo pravi odgovor, univerziteti bi najvjerojatnije bili najmoralnija i najčestitija društva koja postoje. Ali nisu. Tako sam odlučio da se sprijateljim s tom intrigantnom grupom ljudi.

Dvije sedmice nakon te moje odluke, sjedili smo oko stola u studentskom udruženju, nas šestero studenata i dva člana fakultetskog osoblja. Počeo se voditi razgovor o Bogu. Ako pripadate onom nesigurnom tipu ljudi, a razgovor se koncentriše na Boga, pokušat ćete da se ponašate posebno odvažno. Svaki studentski grad ili zajednica ima nekog brbljivca, momka koji kaže: »Uh...kršćanstvo, ha, ha. To je za slabiće, ne za intelektualce.« (A obično je tamo gdje su usta velika, praznina u glavi još veća.)

Smetao mi je dakle taj razgovor, pa sam se naposljetku okrenuo jednom od studenata, studentici zapravo, koja je veoma dobro izgledala (do tada sam mislio da su svi kršćani ružni); nonšalantno

sam se naslonio u svojoj stolici jer nisam htio da drugi misle kako me interesuje kršćanstvo, te sam rekao: »Recite mi, šta je to što je promijenilo vaše živote? Zašto su vaši životi toliko drukčiji od života drugih studenata, upravitelja studentskog grada, profesora? Zašto?«

Ta mlada žena mora da je imala čvrsta uvjerenja. Pogledala me pravo u oči, bez osmijeha, te rekla dvije riječi koje nikad nisam mislio da ću čuti kao dio odgovora na univerzitetu. Rekla je: »Isus Krist.« Odgovorio sam: »Oh, za ime Božije, nemojte samo još početi s tim smećem. Sit sam religije; sit sam crkve; sit sam Biblije. Nemojte mi nuditi to smeće o religiji.« Uzvratila je ne trepnuvši: »Gospodine, nisam rekla religija; rekla sam Isus Krist.« Ukazala mi je na nešto što do tada nisam znao. Kršćanstvo nije religija. Religija znači kako ljudi pokušavaju da prokrče put i probiju se do Boga svojim dobrim djelima. Kršćanstvo znači da Bog dolazi ljudima po Isusu Kristu nudeći im zajedništvo s njim.

Na univerzitetima vjerovatno ima više ljudi koji pogrešno shvaćaju kršćanstvo nego igdje više na svijetu. Nedavno sam upoznao jednog asistenta na fakultetu koji je na jednom postdiplomskom seminaru dao primjedbu kako »svako ko uđe u crkvu postane kršćanin.« Pitao sam ga: »Da li onda svako ko uđe u garažu postane automobil?« Nema takvog uzajamnog odnosa. Kršćanin je osoba koja se sasvim pouzdaje u Isusa Krista.

No, vratimo se mojim novim prijateljima koji su me intelektualno podstakli da preispitam tvrdnje da je Isus Krist Božiji Sin; da je uzeo na sebe ljudsko obličje, živio među stvarnim ljudima i umro na križu za grijehе čovječanstva; da je bio sahranjen i da je nakon tri dana uskrsnuo od mrtvih, te da i u dvadesetom vijeku može promijeniti ljudski život.

Smatrao sam da je to lakrdija. Zapravo sam bio uvjeren da su kršćani većinom živi idioti. Upoznao sam neke. Željno sam iščekivao da neki kršćanin dođe na čas i održi govor pa da ga u raspravi izrešetaм uzduž i poprijeko i potučem nesretnika do nogu, da ne bi znao šta ga je snašlo. Zamišljao sam da, kad bi kršćanin imao makar jednu ćeliju u mozgu, umrla bi od usamljenosti. Nisam znao za bolje.

Ali ti su me ljudi neprekidno izazivali. Konačno sam prihvatio njihov izazov, ali iz čiste oholosti, da ih pobijem. Nisam, međutim, znao da postoje činjenice. Nisam znao da postoje dokazi koji se mogu procijeniti.

Naposljetku je moj um došao do zaključka da je Isus Krist morao biti ono što je tvrdio da jest. Zapravo, postavka moje prve dvije knjige bila je usmjerena na pobijanje kršćanstva. Kad mi to nije uspjelo i sâm sam postao kršćanin. Do sada sam proveo trinaest godina dokumentirajući zašto vjerujem da je vjera u Isusa Krista intelektualno izvodiva.

Ali u ono vrijeme sam imao povelik problem. Razum mi je govorio da je sve to istina, ali me moja volja vukla na drugu stranu. Otkrio sam da postati kršćanin znači da trebam slomiti vlastiti ego. Isus Krist je neposredno izazvao moju volju da se pouzda u njega. Čuo sam njegov poziv: »Evo stojim pred vratima i kucam. Ako ko čuje moj glas i otvori vrata, ući ću tad k njemu.« (Otkrivenje 3:20) Nije me bilo briga je li Isus hodao po vodi, ni da li je pretvorio vodu u vino. Nisam u svojoj blizini želio takvog kvaritelja raspoloženja. Nisam mogao zamisliti brži način da se uništi provod. Tako je tu bio moj um, govoreći mi da je kršćanstvo istinito, i moja volja, koja je bila negdje drugdje.

Svaki put kad sam bio u blizini tih oduševljenih kršćana, započeo bi sukob. Ako ste ikad bili blizu sretnih ljudi, dok se sami osjećate bijedno, onda razumijete kako vam oni mogu ići na živce. Oni bi bili toliko sretni, a ja tako jadan, da bih doslovno skočio i odjurio van iz prostorije studentskog udruženja. Došlo je dotle da sam odlazio u krevet u deset uveče i ležao budan do četiri ujutru. Jednostavno nisam mogao zaspati. Znao sam da to moram riješiti, prije nego sasvim poludim! Uvijek sam bio osoba bez predrasuda, otvorena uma, ali ne toliko da bih izgubio zdrav razum.

Ali budući da sam bio tako otvoren, 19. decembra, 1959. u 20 sati i 30 minuta, na drugoj godini studija, postao sam kršćanin.

Neko me upitao: »Kako to znaš?« Odgovorio sam: »Slušaj, pa bio sam tamo. To mi je promijenilo život.« Te sam se noći molio. Molio sam za uspostavljanje prisnog zajedništva s uskrslim, živim Kristom, koji je tada promijenio moj život.

Prvo sam rekao: »Gospode Isuse, hvala ti što si umro na križu za mene.« Zatim sam rekao: »Priznajem sve ono što ti u mom životu nije bilo ugodno i molim te da mi oprostiš i očistiš me.« (Biblija kaže: »Budu li vam grijesi kao grimiz, pobijeljet će poput snijega«, Izaija 1:18.) Treće što sam rekao, bilo je: »Baš sada, na najbolji način koji znam, otvaram ti vrata svoga srca i svoga života i pouzdajem se u tebe kao Spasitelja i Gospoda. Ti preuzmi vlast nad mojim životom. Promijeni me u potpunosti. Načini od mene takvu osobu kakvom si me ti stvorio i kakva ti želiš da budem.« Posljednje što sam molio bilo je: »Hvala ti što si ušao u moj život vjerom.« A ta moja vjera nije bila zasnovana na neznanju, nego upravo na dokazima i činjenicama iz povijesti i iz Božije Riječi.

Siguran sam da ste čuli mnoge religiozne ljude koji govore o »sjevanju munja i udaranju gromova« u času obraćenja. E pa, kad sam se ja molio, nije se dogodilo ništa. Mislim, stvarno ništa. I još uvijek mi nisu iznikla krila. Zapravo, nakon što sam donio tu odluku, osjećao sam se gore. Doslovno sam osjećao kako mi se povraća. Bio sam ispunjen gađenjem do dna. »Oh, ne«, pitao sam se, »u šta li si se sad upleo?« Zaista sam se osjećao kao da gubim razum (a uvjeren sam da su neki ljudi mislili da sam ga već izgubio!).

No, mogu vam reći jednu stvar: u razdoblju od šest mjeseci do godinu i pol, otkrio sam da nisam izgubio razum. Moj se život *zaista* promijenio. Jedne sam prilike raspravljao sa šefom katedre za povijest na Midwestern Univerzitetu i rekao kako se moj život promijenio, a on me prekinuo riječima: »McDowell, zar nam to pokušavaš reći da je Bog, sad, u dvadesetom vijeku, doista promijenio tvoj život? U kojim to područjima, molim te?« Nakon četrdeset pet minuta mog neprekidnog monologa, rekao je: »Uredu, sad bi bilo dosta.«

A jedno od područja o kojima sam mu govorio bio je moj nemir. Uvijek sam morao biti zauzet. Ili sam bio kod djevojke ili negdje na drugom mjestu gdje bih mogao diskutovati. Prolazio bih studentskim gradom, a moj je um bio kao vihor, činilo mi se da se borbe i sukobi kovitlaju i odbijaju o zidove oko mene. Sjeo bih i pokušao učiti ili razmišljati ali nisam mogao. Međutim, nekoliko

mjeseci nakon što sam donio odluku da slijedim Krista, u meni se razvila neka vrsta mentalnog mira. Nemojte ovo pogrešno shvatiti. Ne govorim o odsustvu borbe i sukoba. Ono što sam pronašao u toj prisnoj vezi s Isusom nije toliko bilo odsustvo sukoba, nego više sposobnost da ih savladam. A to što sam primio ne bih mijenjao ni za šta na svijetu.

Drugo što se kod mene počelo mijenjati bila je moja prijeka narav. Ranije bih doslovno eksplodirao samo ako me neko poprijeko pogleda. Još uvijek nosim ožiljke iz sukoba sa prve godine studija kad sam zamalo ubio čovjeka. Ta je moja prijeka narav bila toliko dio mene da je svjesno nisam ni pokušavao promijeniti. A sad sam, nakon obraćenja, došao u iskušenje da pobjesnim samo da bih otkrio kako toga više nema! Za četrnaest godina samo sam jednom izgubio strpljenje – a i tad mi je trebalo šest godina da bi se taj bijes nagomilao u meni pa da eksplodira!

Postoji još jedno područje na koje nisam naročito ponosan, ali ću ga spomenuti jer mnogim ljudima treba promjena u toj istoj stvari – a ja sam našao izvor promjene: blisku povezanost s uskrslim, živim Kristom. Naime, radi se o mržnji. A nje je u mom životu bilo i previše. Mržnja se kod mene nije manifestovala spolja; više je to bila neka vrsta unutarnjeg izjedanja. Išli su mi na živce ljudi, stvari, događaji – svi i sve. Kao i mnogi drugi ljudi, bio sam nesiguran. Svaki put kad bih upoznao nekoga drukčijeg od sebe, postao bi mi prijatnija.

Ali jednog sam čovjeka mrzio više nego ikoga drugog na svijetu. Bio je to moj otac. Mrzio sam ga iz dna duše. Otac mi je bio mjesni pijanac. Ako dolazite iz malog grada, a jedno od roditelja vam je alkoholičar, onda znate o čemu govorim. Svi znaju šta vam se dešava. Moji prijatelji iz srednje škole su neprestano pravili šale na račun mog oca koji se opijao negdje u gradu. Nije ih bilo briga da li to meni smeta. A ja sam bio poput svih drugih ljudi, izvana bih se smijao, ali budite uvjereni, iznutra sam plakao. Otišao bih u hambar i nalazio majku tako prebijenu da nije mogla ustati, nego je ležala u stajskom gnojivu iza krava. Kad bi nam došli prijatelji, izveo bih oca napolje, odveo ga u hambar i tamo svezao, a njegov bih auto parkirao iza silosa. Rekli bismo prijateljima da je morao

negdje otići. Mislim da niko nikoga ne može toliko mrziti koliko sam ja mrzio svog oca.

Nakon što sam primio Krista – možda nekih pet mjeseci kasnije – Božija je ljubav, po Isusu Kristu, ušla u moj život i bila tako jaka da je uzela tu mržnju i okrenula je u potpuno suprotno. Sad sam mogao da pogledam svog oca pravo u oči i da mu kažem: »Tata, volim te.« I to sam zaista mislio. Nakon svega što sam nekad činio, to ga je definitivno uzdrmalo.

Kad sam prešao na privatni univerzitet doživio sam ozbiljnu saobraćajnu nesreću. Morali su mi vršiti ekstenziju vrata. Potom su me odveli kući. Nikad neću zaboraviti trenutak kad je moj otac ušao u sobu. Upitao me je: »Sine, kako možeš voljeti oca kakav sam ja?« A ja sam odgovorio: »Tata, prije šest mjeseci sam te prezirao.« Potom sam mu posvjedočio o svojoj odluci da slijedim Isusa Krista: »Tata, otvorio sam vrata Kristu kako bi ušao u moj život. Ne znam to sasvim objasniti, ali ta moja povezanost s Kristom rezultirala je time da sam sad sposoban voljeti i prihvatiti i tebe i druge ljude baš onakve kakvi jeste.«

Četrdeset pet minuta kasnije, doživio sam jedno od najvećih uzbuđenja u životu. Neko iz moje porodice, neko ko me je znao tako dobro da ga nikako nisam mogao obmanuti, rekao mi je: »Sine, ako bi Bog u mom životu mogao učiniti to što vidim da je učinio u tvom, onda mu želim dati priliku.« I upravo tu se moj otac pomolio sa mnom i predao se Kristu.

Promjena se uglavnom događa tokom nekoliko dana, sedmica, mjeseci, pa čak i godina. Moj se život promijenio u razdoblju od šest mjeseci do godine i pol. Život moga oca mijenjao se pred mojim očima. Činilo se kao da je neko posegnuo duboko u mrak i upalio svjetlo. Nikada, ni prije ni poslije, nisam vidio tako naglu promjenu. Od tada je moj otac bocu viskija dotakao samo jednom. Prinio ju je usnama i – to je bilo sve. Došao sam do jednog zaključka. Zajedništvo s Isusom Kristom mijenja živote.

Kršćanstvu se možete smijati, izrugivati mu se i prezirati ga. Ali ono djeluje. Mijenja živote. Ako se pouzdajete u Krista, počnite posmatrati svoje stavove i djelovanje, jer Isus Krist je na djelu i mijenja vam život.

Ali zapamtite da kršćanstvo nije nešto što biste drugima mogli ugurati u grlo, prisiliti ih da ga prihvate. Vi imate svoj život, a ja svoj. I sve što vam ja mogu reći, ono je što sam naučio. Nakon toga – odluka je na vama.

Možda će vam molitva koju sam ja molio pomoći: »Gospode Isuse, trebam te. Hvala ti što si umro na križu za mene. Oprosti mi i očisti me. Evo, upravo u ovom času pouzdajem se u tebe Spasiteljem i Gospodom. Načini od mene takvu osobu kakvom si me ti stvorio, kakva ti želiš da budem. U Kristovo ime. Amen.«

Sadržaj

Predgovor	5
1. Šta Isusa čini toliko drukčijim?	6
2. Gospod, lažac ili luđak?	16
3. Šta kaže nauka?	23
4. Da li su biblijski spisi pouzdani?	27
5. Ko bi umro za laž?	40
6. Kakva korist od mrtvog Mesije?	48
7. Jeste li čuli šta se dogodilo Savlu?	52
8. Možete li dobrog čovjeka spriječiti da se podigne?	60
9. Molim, neka pravi Mesija ustane!	68
10. Zar ne postoji neki drugi put?	75
11. On je promijenio i moj život	79